

**JOSH
McDOWELL**

MARANGOZDAN DA ÖTE

(More Than a Carpenter)

Çeviren: Levent Kınran

İÇİNDEKİLER

---

1. İSA'YI BU DENLİ FARKLI KILAN NEDİR?	7
2. İSA RAB Mİ, YALANCI MI, DELİ Mİ?	19
3. PEKİ YA BİLİM?	27
4. İNCİL KAYITLARI GÜVENİLİR Mİ?.....	31
5. BİR YALAN UĞRUNA KİM ÖLEBİLİR?.....	43
6. ÖLÜ BİR MESİH NE İŞE YARAR?	53
7. SAUL'A NE OLDUĞUNU DUYDUNUZ MU?.....	57
8. İYİ BİR İNSANI NASIL HAKSIZ ÇIKARABİLİRSİNİZ?	65
9. GERÇEK MESİH LÜTFEN AYAĞA KALKSIN!	73
10. İSA'DAN BAŞKA YOL YOK MU?	81
11. İSA YAŞAMIMI DEĞİŞTİRDİ	87

ÖNSÖZ

İSA MESİH zamanımızdan hemen hemen 2000 yıl ka-dar önce, insanlık dünyasına küçük bir Yahudi toplumu içinde katıldı. Hem yoksul bir aileye, hem de azınlıkta olan bir topluma üyeydi ve dünyanın en küçük ülkelerinden birinde yaşıyordu. Toplam 33 yıllık ömrünün yalnızca son üç yılında dünyada bulunuş nedeni olan görevini yerine getirdi.

Bu nedenle kısa süren Ruhsal görevine karşın, İsa Me-sih, bugün dünyanın her yerinde tanınmaktadır.

Zaten günlük gazetelerimizin tarihi bile İsa Mesih'in gelmiş geçmiş en büyük kişi olduğuna tanıklık etmeye yetmektedir.

Dalında ün kazanmış tarihçilerden biri olan H.G. Wells'e tarihte en kalıcı izi bırakan kişinin kim olduğu sorulduğunda;

“Kişinin büyüklüğü tarihsel ölçülere göre ölçüldüğünde ilk sıranın İsa Mesih'e verileceği” yanıtını vermiştir.

Başka bir tarihçi ise, “Çağlar geçtikçe, kanıtlar şunu göstermektedir ki; Tarihi etkilemesi açısından, bu gezegen üzerinde yaşamış en etkili kişi İsa Mesih'tir ve bu etki günbegün dağ gibi büyümektedir” demektedir.

Kısacası İsa'ya bakan birçok kişinin edindiği izlenim şudur; İsa Mesih tarih içinde yaşamış en yüce İnanç Dehası'dır. Güzelliği sonsuzdur ve egemenliği sonsuza dek sürecektir. İsa Mesih her yönden eşsizdir ve hiçbir şey O'nun ile kıyaslanamaz. Her şeyden önemlisi İsa Mesih olmadan Tarih anlaşılabilir.

1

İSA'YI BU DENLİ FARKLI KILAN NEDİR?

Yakın zamanda, Los Angeles'te bazı kişilerle konuştuyordum. Onlara, “Sizce, İsa Mesih kimdir?” diye sordum. İsa'nın büyük bir din önderi olduğu yanıtını verdiler. Bu konuda onlarla aynı fikirdeydim. İsa Mesih büyük bir din önderiydi. Ama yalnızca bu kadarla kalmıyordu.

İnsanlar çağlar boyunca “İsa kimdir?” sorusu üzerinde ayrılıklara düşmüşlerdir. Oysa bir kişi hakkında bu kadar çelişkiye ne gerek vardır? Neden “İsa” ismi diğer tüm din önderlerinin isimlerinden daha fazla rahatsızlık yaratır? Neden insanlarla Tanrı hakkında sakın sakın konuşursunuz da söz İsa'ya gelince sohbet bitiverir? Nedir insanları bu denli rahatsız eden? Londra'daki bir taksiciye İsa'dan söz etmiştim. Adam hemen sözümü kesip şöyle dedi: “Din ko-nusunda, özellikle İsa hakkında tartışmaktan hoşlanmam.”

İsa'nın diğer din önderlerinden farkı nedir? Buda'nın, Konfiçyus'un isimleri neden insanları rahatsız etmez? Çünkü bu kişiler Tanrı olduklarını iddia etmemişlerdir. Oysa İsa, kendisinin Tanrı olduğunu öne sürmüştür. İsa'yı diğer önderlerden farklı kılan işte budur. İsa'yı tanıyan insanların,

O'nun ne büyük iddialarda bulunduğunu fark etmeleri uzun sürmez. İsa kendisinin bir peygamberden ya da öğretmenden daha büyük olduğunu iddia etmiştir. Açık bir şekilde Tanrı olduğunu öne sürmüştür. Kendisini Tanrı'yla tek aracı, günahların bağışlanması için tek kaynak, kurtuluşun tek yolu olarak göstermiştir.

Bazı insanlara göre inanç çok dar ve özel bir kavramdır. Ama ne düşündüğümüz ya da neye inandığımız önemli değildir. Önemli olan konu İsa'nın gerçek kimliğidir.

Yeni Antlaşma metinleri (*İncil*) bu konuda neler söylemektedir? Sık sık "Mesih'in tanrılığı" deyişini duymaktayız. Bu deyiş, İsa Mesih'in Tanrı olduğu anlamına gelir.

Bir *İncil* yorumcusu Sistemantik Din bilimi adlı çalışmasında Tanrı'ya "varolan her şeyin kaynağının, desteğinin ve sonunun bulunduğu sonsuz ve mükemmel olan Ruh" olarak tanımlar. Müslümanları ve Yahudileri de içine almak üzere tüm din bilimcileri bu tanıma benimser. Din bilimi, Tanrı'nın kişisel olduğunu, evrenin O'nun tarafından tasarlanıp yaratıldığını öne sürer. Varolan her şeyi destekleyen ve yönlendiren Tanrı'dır. Bu tanıma Mesih inancının eklediği tek nokta, "aynı Tanrı'nın Nasıralı İsa olarak insan bedeni aldığıdır."

Aslına bakılırsa, İsa Mesih bir isim ya da unvandır. İsa ismi "Kurtarıcı-Rab" ya da "Rab kurtarır" anlamına gelen **Yesu** sözcüğünün Grekçe şeklinden türemiştir. Mesih unvanı ise "meshedilmiş olan" anlamına gelen Grekçe (ya da İbranice Mesiyah-Daniel 9:26) sözcükten türemiştir. "Me-sih" unvanı krallar ve kâhinler için kullanılırdı. Bu unvan, İsa'nın *Eski Antlaşma*'da (*Tevrat*) vaat edilen kahin ve kral olduğunu

onaylıyordu. İsa ve Mesih inancı konusunda doğru bir anlayışa sahip olmak için bu onaya gereksinimimiz ola-caktır.

İncil, Mesih'i açık bir şekilde Tanrı olarak tanıtır. *İncil*'de Mesih'e verilen isimler yalnızca Tanrı'ya atfedilecek türdendir. Örneğin şu ayette, İsa'ya Tanrı denilmektedir: “Bu arada mübarek ümidimizin gerçekleşmesini, ulu Tanrı ve Kurtarıcımız İsa Mesih'in yücelik içinde gelmesini bekliyoruz (*İncil; Titus 2:13; ayrıca bkz. Yuhanna 1:1; İbraniler 1:8; Romalılar 9:5; 1.Yuhanna 5:20*). Kutsal Yazılar İsa'ya, yalnızca Tanrı'ya verilebilecek sıfatlar vermektedir. İsa *İncil*'de kendi başına varolan (*İncil; Yuhanna 1:4; 14:6*); her yerde bulunan (*Matta 18:20; 28:20*); her şeyi bilen (*İncil; Matta 17:22-27; Yuhanna 4:16; 6:64*); her şeye gücü yeten (*İncil; Matta 8:26-27; Luka 4:39-44; 7:24; 15; Esinleme 1:8*) ve sonsuz yaşama sahip olan (*İncil; Yuhanna 1:4; 1.Yuhanna 5:11,12,20*) gibi sıfatlarla tanıtılmaktadır.

İsa, yalnızca Tanrı'ya verilmesi gereken onuru ve tapınmayı kabul etmiştir. Şeytan'la karşı karşıya geldiğinde şöyle demiştir: “Tanrın olan Rab'be tap, yalnız O'na kulluk et.” (*İncil; Matta 4:10*). Bununla birlikte İsa, kendisine Tanrı gibi tapınılmasına sesini çıkarmamıştır (*Matta 14:33, 28:9*). Üstelik bazen insanlardan kendisine tapınmalarını bizzat istemiştir (*İncil; Yuhanna 5:23; İbraniler 1:6; Esinleme 5:8-14*'le karşılaştırım).

İsa'nın izleyicilerinin çoğunluğu tek Tanrı'ya inanan dindar Yahudilerdi. Tümüyle tek Tanrı inancı taşımalarına karşın İsa'yı Tanrı'nın beden almış hali olarak kabul ettiler.

Hele güçlü bir *Tevrat* eğitimi görmüş olan Pavlus'un, İsa'nın Tanrı olduğunu onaylaması, Nasıra'dan çıkan bir

adama tapınması ve Rab diye çağırması mümkün değildi. Ama Pavlus aynen böyle yaptı. Aşağıdaki sözleri söylerken İsa'nın Tanrı olduğunu dile getiriyordu: “Kendinize ve Kutsal Ruh’un sizi gözetmen olarak görevlendirdiği tüm sürüye göz kulak olun. Rab’bin kendi kanı pahasına sahip olduğu inanlılar topluluğunu gütmek üzere atandınız” (*İncil;Elçilerin İşleri 20:28*).

Mesih, öğrencilerine, “Ben kimim dersiniz?” diye sorduğunda, Petrus şöyle yanıt verdi: “Sen, yaşayan Tanrı’nın Oğlu Mesih’sin” (*İncil;Matta 16:16*). İsa, Petrus’un yanıtını düzeltmeye kalkışmadı. Tam tersi doğruluğunu ve sözlerinin kaynağını onayladı: “Ne mutlu sana, Yunus oğlu Simun!” dedi. “Bu sırrı sana açan insan değil, göklerdeki Babamdır” (*İncil;Matta 16:17*).

Yine İsa'nın yakın arkadaşlarından biri olan Marta, O’na şöyle demiştir: “Senin, dünyaya gelecek olan Tanrı’nın Oğlu Mesih olduğuna iman ettim.” (*İncil;Yuhanna 11:27*) Bir de Nasıra’dan iyi bir şey çıkmayacağına inanan Natanyel vardır. Daha sonra İsa’ya “Sen Tanrı’nın Oğlusun, sen İsrail’in Kralısın!” (*İncil;Yuhanna 1:49*) diye iman etmiştir.

İstefan taşlanırken, “Rab İsa, ruhumu al!” diye bağırmıştır (*İncil;Elçilerin İşleri 7:59*). Yine *İncil*’deki İbraniler’in yazarı Mesih’ten Tanrı diye söz eder: “Ama Oğul için şöyle diyor: ‘Ey Tanrı, tahtın sonsuzluk boyunca kalıcıdır.’” (*İncil;İbraniler 1:8*). Vaftizci Yahya, İsa’nın gelişini şöyle tanımlamaktadır: “... gök açıldı ve Kutsal Ruh, bedensel bir görünüm alarak güvercin biçiminde O’nun üzerine indi. Gökten gelen ses de, ‘Sen benim sevgili Oğlumsun, senden hoşnudum’ dedi” (*İncil;Luka 3:22*).

Ve elbette bir de “Kuşkucu” sıfatıyla tanınan Tomas’ın sözleri vardır. Ben Tomas’ı kendime benzetiyorum. Ben de eskiden O’nun kadar kuşkucuydum. Tomas şöyle demişti: “O’nun ellerinde şivilerin izini görmedikçe, şivilerin izine parmağımla dokunmadıkça ve elimi böğrüne sokmadıkça inanmam.” O da benim gibi, “Bakın, insanlar ölümden falan dirilmezler ya da akılları başlarındaysa Tanrı olduklarını iddia etmezler. Bana kanıt lâzım” demek istemişti. Tomas İsa’ya ilişkin kuşkularını dile getirdikten sekiz gün sonra İsa’nın öğrencileri yine evdeydiler. Tomas da onlarla bir-likteydi. Kapılar kapalıyken İsa gelip ortalarında durup “Size esenlik olsun!” dedi. Sonra Tomas’a, “Parmağını uzat” dedi, “ellerime bak, elini uzat, böğrüme koy. İmansız olma, imanlı ol!” Tomas O’na, “Rabbim ve Tanrım!” diye cevap verdi. İsa ona, “Beni gördüğün için mi iman ettin?” dedi. “Gör-medeyim iman edenlere ne mutlu!” (*İncil; Yuhanna 5:16-18*). İsa, Tomas’ın kendisini Tanrı olarak dile getiren sözlerini kabul etmişti. Tomas’ı tapınışı için değil, imansızlığı yüzünden azarladı.

Bu noktada bazı kişiler, Mesih hakkındaki bütün bu sözleri Mesih’in kendisinin değil, başkalarının söylediğini öne sürebilirler. Çünkü okullarda öğretilenler, o zamanki kişilerin, bugün bizim yaptığımız gibi Mesih’i yanlış anlamış olduklarıdır. Başka bir deyişle İsa Mesih, Tanrı olduğunu iddia etmemiştir.

Bence Mesih bunu gerçekten de iddia etti. İncil metin-leri Mesih’in Tanrılığını doğrulamakta ve onaylamaktadır. Birçok referans vardır ve bunların anlamları son derece açıktır. Mesih’in Tanrılık iddiasının doğru olup olmadığına bakmak için İncil’i inceleyen bir iş adamı şöyle demiştir. “İncil’i

okuyup da İsa'nın Tanrı olduğu iddiasında bulunmadığını söyleyen bir kişi, gün ışığında durup da güneşi göre-meddiğini söyleyen biri kadar kördür.”

İncil'in *Yuhanna bölümünde* İsa ile bazı Yahudiler arasında geçen bir tartışma görüyoruz. Bu tartışma, İsa'nın Sept gününde sakat bir adamı iyileştirmesinden kaynaklanmıştı. “Sept günü böyle şeyler yaptığı için Yahudiler İsa'ya zulmetmeye başladılar. Ama İsa onlara şu karşılığı verdi: “Babam hâlâ çalışmaktadır, ben de çalışıyorum.” İşte bu nedenle Yahudiler O'nu öldürmek için daha çok gayret ettiler. Çünkü yalnızca Sept gününü bozmakla kalmamış, aynı zamanda Tanrı'nın kendi Babası olduğunu söyleyerek kendisini Tanrı'ya eşit kılmıştı (*İncil; Yuhanna 5:16-18*). Yahudiler neden böyle sert bir tepki göstermişlerdi?

Çünkü İsa, “Babamız” değil, “Babam” demiş, ardından da, “hâlâ çalışmaktadır, ben de çalışıyorum” diye eklemişti. İsa'nın bu iki deyişi kullanması kendisini Tanrı'yla ve Tanrı'nın etkinliğiyle eşit kıldığını gösteriyordu. Yahudiler Tanrı'ya “Babamız” demezlerdi. Bunu yapsalar bile “Babamız” sözcüğünün başına “göklerdeki” sözcüğünü eklerlerdi. Oysa İsa, böyle yapmadı. Tanrı'ya “Babam” derken, Yahudiler'in başka türlü yorumlayamayacakları bir iddiada bulunuyordu. İsa, Tanrı çalışırken kendisinin, yani Oğul'un da çalıştığını söylüyordu. Yahudiler O'nun Tanrı'nın Oğlu olduğu iddiasını anladılar. Bu durum sonucunda, Yahudiler'in öfkesi büyüdü. İsa'ya yalnızca zulüm etmeyi tasarladılarsa da sonunda O'nu öldürmek istediler.

İsa kendisini Tanrı'yla eşit kılmasının yanı sıra, bir de Baba'yla bir olduğunu iddia etmişti. Kudüs'teki anma bayramı sırasında, bazı Yahudi önderleri yanına gelerek O'na,

Mesih olmasına ilişkin sorular sordular. İsa sözlerine, “Ben ve Baba biriz” diyerek son verdi (*İncil; Yuhanna 10:30*). “Yahudiler O’nu taşlamak için yerden yine taş aldılar. İsa onlara, ‘Size Baba’dan kaynaklanan birçok iyi işler gösterdim’ dedi. ‘Bu işlerden hangisi için beni taşıyorsunuz?’ Yahudiler şöyle cevap verdiler: ‘Seni iyi işlerden ötürü değil, küfür ettiğin için taşıyoruz. İnsan olduğun halde Tanrı olduğunu ileri sürüyorsun’” (*İncil; Yuhanna 10:31-33*).

İsa’nın Baba’yla bir olduğunu söylemesinin neden bu kadar tepki çektiğini merak edebilirsiniz. Bu deyişin ilginç bir özelliği Grekçesi incelendiği zaman ortaya çıkıyor. Grekçe uzmanı A.T. Robertson burada kullanılan “bir” sözcüğünün eril takısı taşımadığını, yansız olduğunu, bu yüzden de düşünce ya da amaç birliğini değil, “özde birlik” anlamı verdiğini ortaya koymuştur. Sözlerine şunları ek-lemiştir: “Bu metnin ana tümcesi Mesih’in kendisiyle Babası arasındaki ilişkiyi açıkladığı son tümcedir. Bu yüzden Fe-risiler son derece öfkelenmişlerdir.”

O halde bu tümceyi duyanların kafasında, İsa’nın Tanrı olduğunu iddia ettiğine ilişkin kuşku kalmamıştır. İsa’nın sözleri Yahudiler için küfürdü, bu yüzden kendi elleriyle İsa’yı cezalandırmaya kalktılar. Çünkü Yasa’ya göre küfürün cezası taşıyarak öldürmektir (*Tevrat: Levililer 24:16*). Ancak bu kişiler yasalara uymuyorlardı. Suç duyurusu yapıp infazı yetkililere bırakmalıydılar. Aşırı öfke gözlerini dön-dürmüştü.

İsa “küfür” nedeniyle taşlanmakla tehdit ediliyordu. Yahudiler O’nun öğretisini kesinlikle anlamışlardı, ama acaba bu iddiaların doğru olup olmadığını hiç düşündüler mi? İsa kendisini Tanrı’yla “doğada” ve “özde” sürekli eşit koşuyordu. Cesur bir tavırla şöyle iddialarda bulunabiliyordu: “Beni

tanısaydınız, Babamı da tanırdınız” (*İncil; Yuhanna 8:19*). “Beni gören, beni göndereni de görür” (*İncil; Yuhanna 12:45*). “Benden nefret eden, Babamdan da nefret eder” (*Yuhanna 15:23*). “Öyle ki, herkes Baba’yı onurlandırdığı gibi Oğul’u da onurlandırın. Oğul’u onurlandırmayan, O’nu gönderen Baba’yı da onurlandırmaz” (*İncil; Yuhanna 5:23*). Bu alıntılar İsa’nın kendisini yalnızca bir insan olarak değil, Tanrı’yla eş olarak gördüğünü ortaya koyuyor. İsa’yı, Tanrı’ya yalnızca bizden daha yakın biri olarak görenler şu tümce üzerinde düşünmelidirler: “Baba’yı onurlandırdığımız gibi, Beni de onurlandırmazsanız, ikimizi de aşağılamış olursunuz.”

Üniversitede edebiyat dersleri verirken, bir profesör yanıma geldi ve İsa’nın Tanrı olduğunu iddia eden ayetlerin yalnızca İncil’in *Yuhanna* bölümünde bulunduğunu, bunun da yazılan en son müjde olduğunu söyledi. Sonra da en erken yazılan müjdenin, yani Markos’un, İsa’nın Tanrı olduğuna ilişkin en ufak bir iddiada bulunmadığını öne sürdü. Bu kişi Markos’u ya hiç okumamış ya da okurken fazla dikkat etmemişti.

Söylediklerine karşılık olarak, İncil’in *Markos* bölümünü açtım. İsa Mesih’in günahları bağışlama yetkisine sahip olduğunu açıkladığı yeri buldum. “Onların imanını gören İsa felçliye, ‘Oğlum, günahların bağışlandı’ dedi” (*Markos 2:5; Luka 7:48-50*). Yahudi yasasına göre bu yalnızca Tanrı’nın yapabileceği bir şeydi. *Tevrat; İşaya 43:25* bu ayrıcalığa yalnızca Tanrı’nın sahip olduğunu gösteriyor. İsa’nın bu iddiasına karşılık orada bulunan bazı din bilginleri şöyle düşündüler: “Bu adam neden böyle konuşuyor? Tanrı’ya küfrediyor! Tek Tanrı’dan başka kim günahları bağışla-

yabilir?” Daha sonra İsa şöyle sordu: “Hangisi daha kolay, felçliye, ‘Günahların bağışlandı’ demek mi, yoksa ‘Kalk, döşeğini topla ve yürü’ demek mi?” (*İncil; Markos 2:6-9*).

Aslında bu iki tümceyi söylemek eşit derecede kolaydır, ama ikisini de yapmak tanrısal bir güç gerektirir. Elbette bir sahtekârın kalkıp birinci iddiada bulunması son derecede kolaydır. Ancak İsa yalnızca konuşmakla kalmadı, hastalığı da iyileştirdi. Böylece insanlar ilk iddiasının doğru olduğunu görebildiler. Bütün bunların üzerine İsa din önderleri tarafından küfür etmekle suçlandı. Dünya üzerinde yaşayan hiç kimsenin günahları bağışlama yetkisi olamazdı. Günah Tanrı’ya karşı işlenir ve hepsini yalnızca Tanrı bağışlayabilir. Mesih günahları bağışlayabildiğine göre Tanrı olduğunu iddia ediyordu.

Bu bağışlama kavramı beni uzun bir süre rahatsız etmişti.

Çünkü ne demek olduğunu anlayamamıştım. Bir gün felsefe dersinde Mesih’in kim olduğuna ilişkin bir soruyu yanıtlarken, İncil’deki ayetleri okudum. Bir okutman benim yorumuma karşı çıkarak İsa’nın günahları bağışlamasının O’nun Tanrılığine kanıt sayılamayacağını öne sürdü. Bir kişinin başkasını bağışlayabileceğini, ama bunun o kişinin Tanrı olduğu anlamına gelmeyeceğini söyledi. Okutmanın söylediklerini düşünürken, din önderlerinin Mesih’e neden tepki gösterdikleri aklıma geldi. Evet, bir kişi, “Seni bağışlıyorum” diyebilir, ancak bu yalnızca suçun işlendiği kişi tarafından yapılabilirdi. Başka bir deyişle bana karşı günah işlediğinizde ben, “Sizi bağışlıyorum” diyebilirim. Ama Mesih’in yaptığı bu değildi. Felçli, Baba Tanrı’ya karşı günah işlemiş, İsa da kendi yetkisiyle “Günahların bağışlandı”

demoştı. Evet, kendimize karşı işlenen suçları bağışlaya-biliriz, ama Tanrı'ya karşı işlenen suçları Tanrı'dan başkası bağışlayamaz. İsa'nın yaptığı işte buydu.

Nasıralı bir marangozun böylesine cesur bir iddiada bulunmasına Yahudiler bu yüzden sert bir tepki göstermiş-lerdi. İsa'nın günahları bağışlama gücü yalnızca Tanrı'ya özgü olan bir ayrıcalıktı.

İncil'in *Markos* bölümünde ise İsa'nın yargılanışını görüyoruz (14:60-64). Bu dava, İsa'nın Tanrı olduğu iddialarına en açık örneklerden biridir. “Sonra başkâhin topluluğun ortasında ayağa kalkarak İsa'ya ‘Hiç cevap verme-yecek misin? Nedir bunların sana karşı ettiği bu tanıklıklar?’ diye sordu. Ne var ki, İsa susmaya devam etti, hiç cevap vermedi. Başkâhin O'na yeniden, ‘Yüce Olan'ın Oğlu Mesih sen misin?’ diye sordu. İsa, ‘Ben'im’ dedi. ‘Ve sizler İnsanoğlu'nun kudretli Olan'ın sağında oturduğunu ve göğün bulutlarıyla geldiğini göreceksiniz.’”

İsa ilk önce yanıt vermedi, bu yüzden başkâhin sorusunu daha belirgin bir şekilde yineledi. İsa, “Yüce Olan'ın Oğlu Mesih sen misin?” sorusuna, bu kez “Ben'im” diye yanıt verdi.

Mesih'in tanıklığı, O'nun (1) Yüce Olan'ın (Tanrı'nın) Oğlu olduğu; (2) Kudretli Olan'ın sağında oturduğu ve (3) Göğün bulutlarıyla geleceği iddiasında bulunduğunu ortaya koyuyor. Bu iddiaların her biri açık bir şekilde Mesih'e ait peygamberliklerle bağlantılıdır. Üçünün de etkisi büyüktür. Yahudi mahkemesi Sanhedrin, üç iddianın ne anlama geldiğini anlamıştır. Başkâhin bunların üzerine giysilerini yırtarak, “Artık tanıklara ne ihtiyacımız var?” demiştir. Din

bilginleri, İsa hakkındaki iddiaları kendi ağzından duymuşlardır. İsa kendi sözleriyle yargılanacaktır.

Düşmanca tavır takınmış olan tanıklardan daha sağlam bir kanıt olamaz. İsa'nın Tanrı olduğu iddiasında bulunması düşmanlarının nefretiyle de desteklenmiştir. Bu arada Yahudilerin cahil vahşiler olmadığını unutmamalıyız. Son derece kültürlü ve dindar kişilerdi. Bu yüzden hepsi fikir birliği içinde İsa'nın çarmıha gerilmesine karar verdiler. Karar en üst düzeyde din önderlerinden oluşan, Tarsuslu Saul'un öğretmeni olan Gamaliyel gibi büyük din bilginlerini içeren yüce ulusal konseyden, Sanhedrin'den çıkmıştı. O halde İsa'nın kendisiyle ilgili tanıklığın ne olduğunu tam olarak görebiliriz. Yahudiler de İsa'nın Tanrı olduğu iddiasında bulunduğunu anlamışlardı. O halde önümüzde iki seçenek kalıyor. İsa'nın iddiaları ya küfürdü ya da kendisi gerçekten Tanrı'ydı. İsa'yı yargılayanlar bu iki seçeneği son derece net bir şekilde görmüşlerdi. Bu yüzden O'nu çarmıha gerdiler, sonra da şöyle alay ettiler: “Tanrı'ya güveniyordu... Çünkü, Tanrı'nın Oğluyum demişti” (*İncil; Matta 27:43*).

Başkâhinin kendi giysisini yırtmasının anlamı ise şuydu: “Yasa Başkâhinin giysisini kişisel durumlarda yırtmasını yasaklamıştı (*Tevrat: Levililer10:6; 21:10*). Ama yargıç olarak hizmet ederken, huzurunda edilen bir küfüre karşılık duyduğu tepkiyi göstermek için geleneklere göre giysisini yırtmalıydı. Bu durumda da Başkâhin duyduğu üzüntüyü bu şekilde dile getirdi. Böylece İsa sözleriyle kendi kendini yargılamış oluyordu.

Ünlü bir yargıcın dile getirdiği gibi İsa'nın yargılanması olağan bir dava değildi: “Zanlının eylemlerinin değil, ama kimliğinin yargılandığı başka bir dava olmamıştır. Mesih'e

yüklenen suçlama, mahkeme önündeki sözleri ve tanıklığı, Romalı valinin sorgulaması, Çarmihına asılan yafta, yalnızca tek bir soruyla, Mesih'in gerçek kimliğiyle ilgiliydi. "Mesih kim?" dersiniz, "O kimin oğludur?"

New York barosunun başarılı hukuk yazarı Yargıç Gaylor, İsa'nın yargılanmasıyla ilgili olarak Sanhedrin huzurundaki tek suçunun küfür olduğuna dikkat çeker: "Bütün İncil metinlerinde İsa'ya yöneltilen suçlamanın küfür olduğu görülmektedir. İsa bir insanda bulunamayacak doğüstü güce sahip olduğunu iddia ediyordu. Küfür işte buydu.

Davaların çoğunda, insanlar işledikleri suçlar nedeniyle yargılanırlar, ama İsa'nın davasında böyle olmamıştı. İsa yaptıklarından değil, kimliğinden dolayı yargılanıyordu (*İncil; Yuhanna 10:33*)

İsa'nın yargılanışı kendisinin Tanrı olduğu iddiasında bulunduğunu net bir şekilde ortaya koyar. Yargıçlar da buna tanıklık etmişlerdir. Ama ayrıca, çarmıha gerildiği gün İsa'nın düşmanları da O'nun böyle bir iddiada bulunduğunu doğruladılar: "Başkâhinler, din bilginleri ve ihtiyarlar da aynı şekilde O'nunla alay ederek, 'Başkalarını kurtardı, kendini kurtaramıyor' diyorlardı. 'İsrail'in Kralı imiş! Şimdi çarmıhtan aşağı insin de, O'na iman edelim. Tanrı'ya gü-veniyordu; Tanrı O'nu seviyorsa, kurtarsın bakalım! Çünkü, 'Ben Tanrı'nın Oğluyum' demişti" (*İncil; Matta 27:41-43*).

2

İSA RAB Mİ, YALANCI MI, YOKSA DELİ Mİ?

İsa'nın Tanrı olduğunu iddia etmesi, günümüz kuşku-
cularının, O'nun yalnızca iyi bir ahlakçı ya da büyük şeyler
söyleyen bir peygamber olduğu düşünceleriyle çakışıyor. Bu
düşünceler aydınların bulabildiği tek mantıklı açıklamalar-dır.
Çoğu insan da, bu düşünce biçiminin yanlışlığını görme-den
doğruluğunu onaylar.

İsa, insanların kendi kimliği hakkında ne düşündüklerine
büyük önem verirdi. İsa'nın kendisi hakkında söylediklerine
ve iddialarına bakıp da O'nun yalnızca iyi bir ahlakçı ya da
peygamber olduğu sonucuna varmak olanaksızdır. Zaten İsa
da insanların böyle yanlış bir sonuca varmasını istememişti.

Tanrıtanıyamaz bir geçmişe sahip olan Cambridge profe-
sörlerinden C.S. Lewis bu konuyu net bir şekilde anlamıştı.
Kendisi şöyle yazmıştır: “İnsanların İsa hakkında yaptıkları
budalaca yorumlara son vermek isterim. Biliyorsunuz çok kişi
İsa için ‘Büyük bir ahlakçı ve peygamber olduğuna inan-maya
hazırım. Ama sakın bana Tanrı olduğunu söylemeyin’ diyor.
İşte yanlışlık buradadır. İsa'nın söylediği şeyleri söyleyen ve
iddia eden kişi yalnızca bir peygamber ya da öğretmen

olamaz. Bu kişi ya delidir – kendisinin Devlet başkanı ya da Allah olduğunu iddia eden ruh hastalarının sayısı az değildir – veya Şeytan'ın ta kendisidir. Seğiminizi yapın. Bu adam ya geręekten iddia ettiği gibi Tanrı'nın Oğludur, ya delidir, ya da hayal edebileceğinizden daha kötü bir Őeydir.”

Lewis sözlerini Şöyle noktılıyor: “İsa'yı deli diye tımarhaneye kapatabilir, yalancı olduğu için O'nu öldürebilir-siniz. Ya da ayaklarına kapanıp Rab ve Tanrı olduğu için tapınırsınız. Ama lütfen, İsa yalnızca büyük bir peygamber-dir diye saçma bir yorumda bulunmayın. Çünkü kendisinin öyle bir iddiası yoktur.”

İncil metinlerini ince eleyip sık dokuyarak yirmi sekiz yıllık bir inceleme yapmış olan bir aydın Şöyle diyor: “İsa'nın Kendisi hakkında söylediği sözler birbirlerini o denli ince bir Şekilde tamamlıyor ki, bunları soyut yönlelere çekip peygamber ya da ahlakçı anlamları çıkarmak ola-naksızdır. Söylediği sözcüklerden kendisi hakkında olanları çıkarın. Bütün anlamlarını yitireceklerdir.”

Yine Yale Üniversitesi'nden Mesih İnancı profesörlerinden biri Şunları söylemiştir: “İsa'yı farklı ve önemli kılan öğretişleri değildir. Aslına bakılırsa bunlar bile O'nun kim olduğunu açıkça ortaya koyuyor. Ama İsa'nın öğretişlerini O'nun kimliğiyle birleştirin. İsa öğrettiği Şeylerle kişiliğini hiçbir zaman ayrı tutmadı. O büyük bir öğretmendi, ama bu kadarla kalmıyordu. Tanrı'nın kralılığıyla, insanın ödevle-riyle ve Tanrı'nın kendisiyle ilgili öğretişleri önemliydi. Ne var ki, İsa'nın kendisiyle ilgili Şeyleri, öğrettiklerinden ayrı tutularak yorumlanmaya çalışılırsa bunların anlamı tümüyle yitirilecektir.”

İsa Tanrı olduğunu iddia etti. Ve insanlara başka bir seçenek tanımadı. Bu iddiası ya doğrudur, ya da yanlış. Onun için üzerinde ciddiyetle düşünülmesi gereklidir. İsa'nın öğrencilerine sorduğu, “Ya siz, ben kimim dersiniz?” (*İncil; Matta 16:15*) sorusunun bir kaç yanıtı olabilir.

İlk önce Tanrı olduğuna ilişkin iddianın yanlış olduğunu varsayalım. Eğer bu iddia yanlışsa geriye iki seçeneğimiz kalıyor. İsa, iddiasının yanlış olduğunu biliyor, ya da bilmiyordu. Her seçeneğe ayrı ayrı bakıp kanıtları inceleyeceğiz.

İSA YALANCI MIYDI?

Diyelim ki İsa kendisine Tanrı diyor ve bunun doğru olmadığını biliyordu. O halde yalan söylüyor ve öğrenci-lerini aldatıyordu. Üstelik ikiyüzlüydü de! Çünkü başka insanlara, ne pahasına olursa olsun dürüst olmalarını öğüt-lüyor, kendisi ise dev yalanlarla yaşıyordu. Dahası, Şeytan'ın ta kendisiydi. Çünkü sonsuz yaşamın yalnızca kendisi ara-cılığıyla kazanılacağını söylüyordu. Zavallı insanları böyle aldattığı için tarif edilemeyecek derecede kötü bir kişiydi! Ayrıca akılsız da olmalıydı! Çünkü bu yalanları yüzünden sonunda çarmıha gerildi.

Birçok kişi İsa'nın iyi bir peygamber ya da öğretmen olduğunu söylüyor. Ama gelin, gerçekçi olalım. İyi bir öğretmen en önemli öğretilerinde yanlış yapabilir mi? Kendi kimliğini insanlara yanlış anlatabilir mi?

Eğer bu düşünceleri savunuyorsanız, İsa'nın büyük bir yalancı olduğunu kabul etmek zorundasınız. Oysa O'nun yalancı olduğu görüşü, yaşamıyla ve öğretilerinin yarattığı sonuçlarla ve O'nun hakkındaki diğer düşüncelerimizle bağ-

daşmaz. İsa'nın anlatıldığı her yerde, insanların yaşamları değişti, hırsızlar dürüst bir yaşamı seçtiler, alkolikler iyileşti, nefretle yaşayanlar sevgiyi yansıtmaya, adaletsizler adil olmaya başladılar.

İngiltere'nin en önemli tarihçisi ve Mesih inancının en büyük karşıtlarından biri şöyle yazmıştır: "18 asır boyunca dünyaya ideal insan kişiliğini tanıtmaya görevini Mesih inancı yerine getirmiştir. Yüzyıllar boyunca insanların yürekleri sevgiyle dolmuş; bu kişilik uluslara, çağlara ve tüm durumlara işleyebilmiş, en yüce erdem ve ahlak düzeni olarak kendini göstermiştir. Bütün bunların ışığında kısacası İSA, insanlığı yenilemek ve yumuşatmak için gelmiş geçmiş tüm düşünürlerden ve ahlakçılardan daha etkili olmuştur."

Bu tanıklık doğru değilse, düpedüz delilik ya da küfürdür. Ne var ki İsa'nın her sözünde ve eyleminde belli olan ahlaki saflığı ve saygın kişiliğiyle bu varsayım hiç bir şekilde bağdaşmaz. İsa'nın kendini aldatmış olduğu ise söz konusu bile edilemez. Çünkü her yönden berrak ve sağlam bir zekası vardı. Akli dengesini her zaman korumuş, tüm dertlere ve insanlardan gelen baskılara sakin bir şekilde, sabırla katlanmış, en ayartıcı sorulara en bilge yanıtları vermiş; sakin bir kararlılıkla çarmıhtaki ölümünü, üçüncü gün ölümden dirilişini, Kutsal Ruh'un dökülüşünü, Kilisenin kuruluşunu, Ku-düs'ün yıkımını önceden bildirmiş ve bu olayların hepsi de gerçekleşmiştir. Böyle bir kişi için nasıl olur da yalnızca bir deli ya da dindar denilebilir? Böylesine eksiksiz, özgün, tutarlı, mükemmel, insancıl, ama aynı zamanda insandan bu denli yüksek bir kişilik, ne sahte ne de uydurma olabilir. Ve aslına bakılırsa böyle bir İsa'yı uydurmak, İsa olmaktan zordur.

Yine başka bir ünlü tarihçi İsa'nın yalancı olması olasılığına karşılık şöyle diyor: “Nasıl oldu da aldatıcı, bencil ve sefil bir sahtekâr, tarihin en temiz ve soylu kişiliğini uydurup baştan sona kadar mükemmel derecede gerçekçi bir havayla oynayabildi. Bu sahtekâr, eşi görülmemiş iyilik, merhamet, ahlaksal yücelik ve tanrısallık rolünü, insanların en şiddetli tepkilerine ve önyargılarına karşın nasıl sürdürdü-bildi ve daha da önemlisi bunun için nasıl canını verebildi?”

İsa, insanların kendisini izlemelerini ve Tanrı olduğuna inanmalarını istediye, neden Yahudi ulusuna gitti? Bu denli küçük coğrafyaya ve nüfusa sahip olan, tek tanrıca inanca sınıksız sarılan ülkeye, hem de Nasıralı fakir bir marangoz kimliğinde neden gitti? Neden Mısır'ı ya da çok tanrıca inancın yaygın olduğu Yunanistan'ı seçmedi?

İsa gibi yaşayan; öğreten ve ölüme giden bir kişi yalancı olamaz. Bakalım başka hangi seçenekler kaldı.

İSA DELİ MİYDİ?

İsa'nın yalancı olması mantık kurallarına uymadığına göre, yanılmış ve kendisini Tanrı sanmış olabilir mi? Ne de olsa, içten, ama yanılmış olmak mümkündür. Ama şunu hatırlamamız gerekir. Bir kişi, hele hele tek tanrıca bir toplumda kendisinin Tanrı olduğunu düşünüyorsa ve insanlara kurtuluşlarının yalnızca kendisine bağlı olduğunu söylüyor-sa, bu kişinin hafif bir ruh hastalığı değil, bayağı ağır bir sarsıntı geçirdiği düşünülmelidir. İsa Mesih acaba böyle bir kişi miydi?

Kendisini Tanrı sanan bir kişi, günümüzde kendisini Napolyon sanan hastalara benzetilebilir. Tümüyle yanılgı için-

dedir, kendisini aldatmaktadır. Büyük olasılıkla, insanlara zarar verebileceği için bir yere kapatılır. Oysa bu tür akıl bozukluklarını açığa vuran dengesizlik ya da anormallik gibi belirtileri İsa'da görmüyoruz. Eğer deli olsaydı, duruşu ya da eylemleriyle mutlaka kendini belli ederdi.

Şizofreni üzerinde yapılan testlerde, hastaların gerçekçi olmaktan çok hayal dünyasında yaşadıkları görülmüştür. Şizofren gerçek dünyadan kaçmayı arzular. Ve elbette kişinin kendisini Tanrı sanması gerçeklerden kaçmasının başka bir yoludur.

İsa hakkında bildiğimiz diğer gerçeklerden dolayı, O'nun akli dengesinin bozuk olduğunu düşünmek olanaksızdır. Söyledikleri tarih boyunca kayıt edilmiş en büyük sözlerdir. Öğretişleri, akli dengesi bozuk bir çok kişiye şifa vermiştir.

Acaba İsa kendi büyüklüğü hakkında yanılgıya mı düşmüştü. Paranoyak ya da şizofren miydi? Eğer bizim de en az O'nun kadar aklımız varsa, "Hayır" demeliyiz. Çünkü öğretişlerinin yetkinliği ve derinliği böyle bir olasılığa kesinlikle yer vermiyor.

Bir üniversite öğrencisi bana psikoloji profesörünün derste şöyle dediğini anlattı: "Tek yaptığım İncil'i elime alıp hastaların çoğuna Mesih'in öğretişlerini okumak. Çoğunlukla gereksinim duydukları tek öğüt bu oluyor."

Psikiyatrist J.F. Fisher şöyle demiştir: "En nitelikli psikolog ve psikiyatristlerin akıl sağlığı konusunda yazdığı en yetkin makalelerin toplamını alsanız – birleştirip arıt-sanız, laf fazlalıklarını ayırsanız – bunların özünü içeren Zeytin Dağındaki Vaazın eksik ve biçimsiz bir uyarlamasını elde edersiniz. İmanlı dünyası, tüm sorunlarının yanıtını iki bin

yıldır ellerinde tutmaktadır. Ümit, akıl sağlığı ve mut-luluk dolu olan başarılı bir yaşantı için gerekenlerin özü İsa'nın sözlerinde bulunmaktadır.”

C.S. Lewis şöyle diyor: “İsa'nın yaşamı, sözleri ve etkisine Mesih inancının getirdiğinden başka bir açıklama getirmek çok zordur. Ahlaksal öğretişinin derinliği ve zekası ile din bilimsel öğretişinin altında yatan megalomaniayı bağ-daştırmak zordur. İsa gerçekten Tanrı değilse bunlara do-yurucu bir açıklama getiremezsiniz. İşte bu yüzden İsa'nın kimliği hakkındaki diğer tüm yorumlar verimsiz ve eksik kalıyor.”

Gökyüzü kadar berrak, dağ havası kadar kucaklayan, kılıç kadar keskin ve girgin, tümüyle sağlıklı ve güçlü, daima hazır ve kendine hakim olan böyle bir zeka, kendi kişiliği konusunda aldanmış olabilir mi? Olağandışı bir olasılık!

İSA RAB MİYDİ?

Kişisel olarak İsa'nın deli ya da yalancı olduğu sonu-cuna varamıyorum. Geri kalan diğer seçenek ise kendisinin iddia ettiği gibi Tanrı'nın Oğlu olduğudur.

Bunu birçok Yahudiyle tartıştığında ilginç yanıtlar alıyorum. Genellikle bana, İsa'nın bir ahlakçı, dürüst bir din önderi ya da bir çeşit peygamber olduğunu söylerler. Ardından onlarla İsa'nın iddialarını ve bu bölümde yaptığım karşılaştırmaları (yalancı, deli, Rab) paylaşırım. İsa'nın ya-lancı mı olduğunu sorduğumda sert bir “Hayır!” yanıtı gelir. “Sizce deli miydi?” dersem yanıt, “Elbette hayır” olur. “Peki ya İsa Tanrı mıydı?” diye sorarsam, “Kesinlikle hayır” yanıtını alırım. Ne var ki bundan başka seçeneğimiz yoktur.

Bu üç seçenekten hangisi mümkün diye soramayız, çünkü üçünün de mümkün olabileceği açıktır. Sorumuz şu olmalıdır: “Bu seçeneklerden hangisinin olasılığı daha çok-tur?” İsa Mesih’in kim olduğuna karar vermeniz baştan sav-ma bir seçenek olmamalıdır. Büyük bir peygamber ya da öğretmen diye O’nu rafa kaldıramazsınız. Bu geçerli bir seçenek değildir. İsa, ya bir yalancı ya deli ya da Tanrı’dır. Seçim size aittir. İsa’nın elçilerinden Yuhanna şöyle yazıyor: “Ne var ki yazılanlar, İsa’nın, Tanrı’nın Oğlu Mesih olduğuna iman edesiniz” – daha da önemlisi – “iman ederek O’nun adıyla yaşama kavuşasınız diye yazılmıştır” (*İncil; Yuhanna 20:31*).

Görüldüğü gibi kanıtlar İsa’nın Rab olduğu yönündedir. Ne var ki bazı insanlar bu açık kanıtı ahlaksal nedenlerle reddediyorlar. İsa’yı Rab olarak tanımanın getireceği sorumluluklarla yüzleşmek istemiyorlar.

3

PEKİ YA BİLİM?

Birçok kişi Mesih'e iman etmemek için, "Bilimselliği kanıtlanmayan hiçbir şey gerçek ya da kabul edilmeye değer değildir" görüşünü dile getiriyor. Ne var ki hiç kimse, İsa'nın Tanrı olduğunu ya da dirilişini bilimsel olarak ka-nıtlayamaz.

Felsefe ya da tarih dersinde bana sık sık, "İnanıldığını bilimsel olarak kanıtlayabilir misin?" sorusu sorulur. Ben de, "Hayır, bilim adamı değilim" diye yanıt veririm. Ardından sınıfta gülüşmeler olur ve birkaç kişi, "O zaman boşuna konuşma" ya da "Gördün mü, seninkisi kör iman" gibi sözler söylerler.

Yakın zamanda uçakla yolculuk yaparken yanımdaki yolcuya neden Mesih'e iman ettiğimi anlatıyordum. O anda yolcuları selamlayan pilot konuşmamızı duydu. "Ama bir sorun var" diye söze karıştı. "Nedir o?" diye sorduğumda, "Bunları bilimsel olarak kanıtlayamazsın" yanıtını aldım.

Çağdaş insanlığın kafa yapısı çok şaşırtıcı bir düzeye ulaştı. Günümüzde, "bilimselliği kanıtlanamayan bir şey, gerçek değildir" düşüncesine sahip olan o kadar çok kişi var ki! Ancak bu düşünce doğru değildir! Çünkü böyle bir so-

nuca varmadan önce, bilimsel kanıt ile geçerli tarihsel kanıt arasındaki farkı anlamamız gereklidir. İkisini de açıklayayım.

Bilimsel kanıt, gerçeği sorgulayan kişinin huzurunda olayı yineleyerek bir şeyin doğruluğunu göstermektir. Gözlemlerin yapılabileceği, verilerin toplanabileceği ve tezlerin onaylanacağı, kontrollü bir ortam olması gereklidir.

Bilimsel yöntem, nasıl tanımlanırsa tanımlansın, olgunun ölçülmesine, deneylere ve yinelenen gözlemlere dayanır. Bilim, deney ve gözlem sonuçlarına dayanarak gelişen, birbirine bağlı bir kavramlar dizisidir. Bir tezin doğruluğunu, kontrollü deneyleri kullanarak sınamak çağdaş bilimsel yöntemin ana tekniklerinden biridir. Örneğin birisinin kalkıp, “Su 100 derecede kaynamaz” dediğini varsayalım. Bu kişiyi alıp mutfağa götürür, bir cezveye su koyar, kaynama noktasını da dereceyle ölçerim. Gözlemleri yapıp, verileri toplarım ve tezin doğruluğunu bu şekilde değerlendirmiş olurum. Böylece o kişiye bilimsel olarak suyun 100 derecede kaynadığını kanıtlarım.

Şimdi, eğer bilimsel yöntem bir şeyi kanıtlamanın tek yoluysa, bu sabah kalkıp işe gittiğinizi ya da öğle yemeğinde köfte yediğinizi kanıtlayamazsınız. Çünkü bu olayları kontrollü bir durumda tekrarlamamıza olanak yoktur.

Bilimsel kanıtın yanı sıra bir de geçerli tarihsel kanıt dediğimiz bir kavram vardır. Bu şekilde, bir şeyin gerçek olduğunu kuşkuya yer vermeden kanıtlayabilirsiniz. Örneğin mahkemede, eldeki kanıtların değerine göre hüküm verilir. Ancak bunun için kararın doğruluğuna ilişkin kuşku kalmamalıdır. Hükümün doğruluğu, üç çeşit tanıklık incelenerek değerlendirilir; sözlü tanıklık, yazılı tanıklık ve ipuçları (kur-

şunlar, parmak izleri vb. gibi). Olayı değerlendirmenin geçerli yöntemini kullanarak, bu sabah işe gittiğinizi ya da öğle yemeğinde köfte yediğinizi kanıtlayabilirsiniz. Çünkü arkadaşlarınız ya da patronunuz sizi görmüştür. Veya yemek yediğiniz lokantanın fişi yanınızdadır.

Bilimsel yöntem yalnızca tekrarlanabilen olguları kanıtlamak için kullanılır. Tarihte yaşayan kişilerin ya da olayların gerçekliğini kanıtlamak için ise yetersizdir. Bilimsel yöntem aracılığıyla, “Napolyon gerçekten yaşadı mı?”, “Bü-yük İskender ne zaman doğdu?” ya da “İsa Mesih ölümden dirildi mi?” gibi sorular yanıtlanamaz. Bu olaylar, bilimsel kanıt sahası dışına çıkar. Doğrulukları ancak geçerli tarihsel kanıtlar aracılığıyla belirlenebilir. Başka bir deyişle, gözlem-lere, verilerin toplanmasına, tezlere, tümevarıma ve dene-yerek doğrulamaya dayanan bilimsel yöntem, “İsa’nın Tanrı Oğlu olduğu kanıtlanabilir mi?” ya da “Ölümden dirildi mi?” gibi sorulara yanıt veremez. Bununla birlikte, geçerli tarihsel kanıta dayanacak olursak, tanıklıkların güvenilirliğini sınamak zorundayız. Beni en çok etkileyen noktalardan biri de Mesih inancının kör ve cahil değil, akıl üzerine kurulmuş bir inanç olduğudur. *İncil*’de kişiden akılcı bir iman beklenir. İsa, insanları hiçbir zaman gerçeği göz ardı etmeye teşvik etmemiş, tam tersi, “Gerçeği bileceksiniz” demiştir (*İncil: Yuhanna* 8. bölüm). Mesih’e, “En önemli buyruk hangisidir?” diye sorulduğunda, “Tanrının olan Rab’bi bütün yüreğinle ve aklınla sevmek” yanıtını vermiştir. İnsanların çoğunun sorunu yürekleriyle görmek istememeleridir. Ayrıca Me-sih’le ilgili gerçekler asla kafalarına girmez. Oysa bize, Tan-rı’yı tanımak için Kutsal Ruh’un işleviyle çalışabilecek bir akıl, O’nu sevmek ve izlemek için de bir yürek verilmiştir. Tanrı’yla mümkün olan en derin ilişkiyi tatmak ve O’nu

yüceltmek için bunları kullanmamız gereklidir. Okuyucu-mun ne düşündüğünü bilemem, ama aklımın reddettiğine yüreğim de inanamaz. Aklım ve yüreğim uyum içinde işlev görsünler diye yaratılmıştır. Kimseden, Mesih'e Rab'bi ve Kurtarıcısı olarak iman ederken, akıl ve mantık kurallarını çiğnemesi beklenmiyor.

Sonraki dört bölümde, yazılı belgelere, sözlü tanıklığa ve Mesih'i gözleriyle gören kişilerin kayıtlarına bakacağız.

4

İNCİL KAYITLARI GÜVENİLİR Mİ?

İncil, İsa hakkındaki başlıca tarihsel kaynaktır. Bu yüzden on dokuzuncu ve yirminci yüzyılda birçok eleştirmen, *İncil* belgelerinin güvenilirliğine saldırmıştır. Tarihsel temeli olmayan ya da arkeolojik araştırmalar ve buluşlarla modası geçmiş sayılan bu türden bir çok suçlama vardır.

Üniversitede ders verdiğim sırada, edebiyat öğrencilerini beraberinde getirmiş olan bir profesör çıkışta beni yakaladı. “Siz, Mesih hakkındaki bütün iddialarınızı ikinci yüzyılda yazılmış çağdışı belgeler üzerine kuruyorsunuz. Bugün sınıfa *İncil*’in Mesih’ten ne kadar uzun süre sonra yazıldığını, bu yüzden de doğru olamayacağını anlattım.”

“Ama sizin de *İncil* hakkındaki düşüncelerinizin ve sonuçlarınızın modası yirmi beş yıl önce geçti” diye yanıt verdim.

Profesörün İsa’ya ilişkin kayıtlar üzerindeki düşünceleri, Alman Eleştirmeni F.C. Baur’un kararlarından kaynaklanıyordu. Baur *İncil* ayetlerinin ikinci yüzyılın sonunda yazıya geçirildiğini ortaya attı. Bu kayıtların, İsa’nın yaşamıyla, bunların yazıya döküldükleri zaman aralığında

gelişen efsanelerden ve söylentilerden kaynaklandığı sonucuna varmıştı.

Bununla birlikte yirminci yüzyılda, arkeolojik buluşlar İncil metnlerinin doğruluğunu saptamıştır. İlk papirüs metnlerinin bulunuşu (John Ryland metni, M.S. 130; Chester Beatty Papirüsü. M.S. 155 ve Bodmer Papirüsü II M.S. 200) Mesih'in zamanıyla sonraki metinler arasındaki aralığı kapatmıştır.

İncil'in eski Yunancası ile (Grekçesiyle) papirüs dilini kıyaslamanın sonucunda *İncil* metnlerinin doğru iletildiğine ilişkin güven artmıştır. Böyle buluşlar aydınların *İncil*'e olan güvenlerini de etkilemiştir.

Dünyanın en önde gelen *İncil* arkeologlarından William Albright şöyle demiştir: “Artık *İncil* metnlerinin tüm bölümlerinin yaklaşık M.S. 80 yılında, yani günümüz eleştirmenlerinin iddia ettiklerinden tam olarak iki nesil önce yazıldığını kesinlikle söyleyebiliriz. Bence *İncil*'in her bölümü M.S. ilk yüzyılda, kırklı ve seksenli yıllar arasında yazılmıştır. (Büyük olasılıkla M.S. 50 ve 70 yılları arasında).

William Ramsay gelmiş geçmiş en büyük arkeologlardan biri olarak kabul edilir. Bu kişi *İncil*'in *Elçilerin İşleri* bölümünün, ilk yüzyılın ortasında değil, ikinci yüzyılda uydurulduğunu savunan bir Alman tarih okulunun öğrencisiydi. Ramsay, *İncil*'in *Elçilerin İşleri* bölümü üzerine yazılmış çağdaş yorumları okuduktan sonra, o zamanki olayları (M.S. 50) doğru olarak yansıtmadığı sonucuna vardı. Bu metinlerin geçerli olamayacağını düşünüyordu. Bu yüzden Ege bölgesinde yaptığı araştırmalarda *İncil*'e fazla yer vermedi. Ne var ki çalışmalarının sonunda Luka'nın kayıtları üzerinde dü-

şünmeye başlamıştı. Tarihsel ayrıntılardaki ince doğruluğu dikkatle gözlemledi. *Elçilerin İşleri* bölümüne bakışı yavaş yavaş değişiyordu. En sonunda şu gerçeği kabul etti: “Luka birinci sınıf bir tarihçidir. En büyük tarihçiler arasında yer almalıdır.” En ufak ayrıntıların ve noktaların doğruluğu karşısında Ramsay bu kitabın ikinci yüzyıla değil, ilk yüzyılın ortalarına ait olduğu sonucuna varmıştı.

Liberal aydınların çoğu da *İncil* metnlerinin daha önce yazıldığını kabul etmek zorunda kalmıştır. Bunlardan biri yaptığı araştırmalar sonucunda *İncil*'in tümünün Kudüs'ün yıkımından, yani M.S. 70 yılından önce yazıldığını söylemiştir.

Günümüzün Biçim Eleştirmenleri, İncil metnlerinin ağızdan ağıza geçip değiştikten sonra yazıldığını ileri sürmektedir. Onlara göre *İncil* kayıtları halk edebiyatı (efsa-neler, mitler, masallar ve öyküler) şeklini almıştır.

Buna karşılık, sözlü geleneğin yazıya geçmeden önce değişip gerçekliğini yitirmesine neden olacak kadar uzun bir zaman geçmemiştir. İncil okulu profesörlerinden biri, zaman kısalığı unsuruna değinirken şunları söylemiştir: “Genellikle ilkel kültür halkları arasında folklorun birikimi, nesiller boyu süren bir zaman alır. Yüzyıllara yayılan yavaş bir süreçtir. İncil anlatılarının ise yüzyıldan daha kısa bir sürede yazıldığı ve toplandığı sonucuna varmak zorundayız.”

Biçim Eleştirmenleri İsa'nın sözleri geleneğini gerektiği kadar sıkı bir şekilde incelemiyorlar. *İncil: 1.Korintliler 7:10,12,25* ayetleri, bu sözlerin yazıya geçirilmesinin ve korunmasının ne denli dikkat ve titizlikle yapıldığını ortaya koyuyor. Yahudi dininde, öğrencinin din hocasının öğretisini

ezberlemesi gerekiyordu. İyi bir öğrenci bir damla bile su kaçırmayan sağlam bir kuyuya benzetilirdi. Rab’bin öğretişinin çoğu, kolay ezberlenecek Aramice şiir şeklindeydi.

Michigan Üniversitesi ilk çağ tarihi profesörlerinden Maier şöyle yazmıştır: “Mesih inancının, uzun bir zaman süresi içinde gelişen doğu mitolojisi olduğu ve olayların asıl tarihlerinden çok daha sonra yazıldıkları doğru değildir.” Yalnızca tarihsel yöneme ve bakışa sahip olmayan çağdaş eleştirmenler, İncil geleneğinin çevresine böyle bir spekülasyon ağı örebilir. Yirmi yıldan elli yıla kadar bir zaman aralığı, ana içeriğin değişmesi şöyle dursun, İsa’nın belirli sözlerinin bozulması için bile kısa bir süre sayılır.

İncil hakkında konuşurken, insanlardan sık sık alaycı bir tavırla *İncil*’in sözlerine güvenilmeyeceğini işittim. Neden? Çünkü 2000 yıl önce yazılmıştır. Yanlışlarla ve çelişkilerle doludur. Ben *İncil*’e güvenebileceğim yanıtını veririm. Sonra da tarih dersi sırasında geçen bir olayı paylaşırım. O ders sırasında *İncil*’in güvenilirliğine ilişkin on klasik edebiyat eserinin toplamından daha çok kanıt olduğunu söylemiştim. O anda kenarda bir yerde oturan profesör kahkahalar atmaya başladı. Kendisine dönüp neden güldüğünü sordum. Karşılık olarak, “Bir tarih dersinde *İncil*’in güvenilir olduğunu söylemeye cesaret ediyorsun. Bu çok gülünç” dedi. Aslında insanların böyle tepki göstermesine sevinirim, çünkü onlara şu soruyu sorma fırsatı çıkar (Soruma, şimdiye kadar hiç olumlu yanıt alamadım): “Bir tarihçi olarak, söyleyin bana profesör; bir tarih yazıtının doğru ve güvenilir olup olmadığını belirlemek için hangi testleri uygularsınız?” Profesörün uygulayacak testi yoktu. “Ama benim var” dedim. *İncil*’in ta-

rihsel güvenilirliği, diğer tarihsel belgelerin uygulandığı üç temel tarih bilim ilkesi ile değerlendirilebilir.

BİBLİYOGRAFİK TEST

Bibliyografik test, belgelerin elimize ulaşana dek geçirdiği nakillerin incelenmesidir. Başka bir deyişle, özgün belgelere sahip olmadığımızdan, el yazmalarının (EL) sayısına bakarak, *İncil* metinleri ne kadar güvenilirdir?

Diğer eski ve önemli kaynaklarla kıyaslırsak *İncil*'in el yazmalarının zenginliği şaşırtıcıdır.

Tukidides'in tarihçesi (460-400 M.Ö.) en erken M.S. 900 yılında, yani yazıldığı zamandan 1.300 yıl sonra, sekiz el yazması halinde elimizde bulunmaktadır. Bunun gibi Herodot'un tarihçesi az sayıdadır ve daha erken yazılan kopyaları yoktur. F.F. Bruce bu gerçekten şöyle bir sonuç çıkarıyor: "Hiçbir tarihçi kalkıp Herodot ya da Tukidides'un doğruluklarından kuşku duymaz. Oysa, eserlerinin en erken el yazma kopyaları yazım tarihinden 1300 yıl sonraya aittir."

Aristo şiirlerini yaklaşık olarak M.Ö. 343 yılında yazmıştır. Ama elimizde bulunan en erken kopya M.S. 1100 yılına aittir. Yani, arada 1400 yıllık bir zaman aralığı vardır. Üstelik bu el yazmalarının sayısı yalnızca beşdir.

Sezar, Gal Savaşları tarihçesini M.Ö. 58 ve 50 yılları arasında oluşturmuştur. Ne var ki en erken el yazmaları ölümünden 1000 yıl sonrasına aittir. Bundan daha önceki kopyalara sahip değiliz.

İncil'in el yazmalarına gelince, elimizde o kadar çok gerçek bulunmaktadır ki, kıyaslayınca şaşkına dönebilirsiniz.

Mesih'in yaşadığı çağla ikinci yüzyıl arasındaki zaman aralığını kapatan ilk papirüs el yazmasının bulunmasından sonra diğer el yazmaları da gün ışığına çıktı. Günümüzde bu tarihe ait 20.000'den fazla el yazması bulunmaktadır. İlyada'nın ise 643 el yazması vardır ve bu konuda *İncil*'den sonra gelmektedir.

İngiliz Müzesi'nin kütüphane başkanı ve müdürü olan Sir Frederick Kenyon, aynı zamanda el yazmaları konusunda birinci derecede uzmandır. Kendisi şu sonuca varıyor: “*İncil*'in özgün metinleriyle ilk bulunan el yazması kopyalar arasındaki zaman aralığı yok denecek kadar kısadır. *İncil*'in ilk yazıldığı şekliyle elimize ulaştığına ilişkin kuşkulara yer kalmamıştır. Ayetlerin tümünün gerçekliği ve genel bütünlüğü sonunda kanıtlanmıştır.”

Bunlara ek olarak, *İncil*'in Yunanca (Grekçe) uzmanlarından biri şunları ekliyor: “En erken el yazmaları, orijinallerinden bu denli geç yazılmalarına ve sayılarının az olmasına karşın, bazı aydınlar eski klasikleri güvenilir buluyorlar. O halde, *İncil* metninin güvenilirliği de fazla-sıyla kanıtlanmıştır.”

Bibliyografik testin *İncil*'e uygulanması, *İncil*'in bütün eski yazıtlardan daha fazla yetkiye sahip olduğunu gösteriyor. Bu yetkiye 100 yıllık yoğun metin eleştirisini de ek-lerseniz gerçek *İncil*'i elinizde tuttuğunuza inanabilirsiniz.

İÇSEL KANIT TESTİ

Bibliyografik test, şu anda elimizde tuttuğumuz metnin özgün metinle aynı olduğunu gösteriyor. Şimdi ise bu metnin

güvenilir olup olmadığına bakalım. Eğer güvenilirse, ne dereceye kadar güvenilirirdir?

Bu noktada eleştirmen, Aristo'nun şu deyişini savunmalıdır: “Kuşku belgeyi içtenlikle incelemeli, ama eleştirmenin gururuna alet olmamalıdır.” Başka bir deyişle, “Kişi belgenin söylediklerini analiz ederek dinlemeli, yazar açık yanlışlara yer vermiyorsa, kendiliğinden yanlış ya da sahte damgası vurmamalıdır.”

Tarihsel sorgulama için en gerekli rehberlerden biri de şu tarihsel yöntemdir: Yazarın ya da tanığın doğruyu yazma yeteneği metnin güvenilirliğini değerlendirmek için tarihçiye çok yardımcı olur.

Gerçeği anlatma yeteneği, kişinin olaylara yer ve zaman açısından ne derece yakın olduğuyla sıkıca bağlantılıdır. İsa Mesih'in yaşamının ve öğretilerinin yazılı olduğu İncil metinleri, görgü tanıkları ve bu görgü tanıklarını birinci ağızdan dinlemiş kişiler tarafından kayıt edilmiştir.

İncil; Luka 1:1-4 — “Sayın Teofilos, birçok kişi aramızda olup bitenlerin tarihçesini yazmaya girişmiştir. Nitekim başlangıçtan beri bu olayların görgü tanığı ve Tanrı sözünün hizmetkârı olanlar bunları bize iletmışlerdir. Ben de tüm bu olayları ta başından özenle araştırmış biri olarak bunları sana sırasıyla yazmayı uygun gördüm. Öyle ki, sana verilen bilgilerin doğruluğunu bilesin.”

İncil; 2.Petrus 1:16 — “Rabbimiz İsa Mesih'in kudre-tini ve gelişini size bildirirken uydurma masallara başvurmadık. O'nun görkemini kendi gözlerimizle gördük.”

İncil; I Yuhanna 1:3 — “Evet, sizin de bizlerle paydaşlığımız olsun diye gördüğümüzü ve işittiğimizi size ilan

ediyoruz. Bizim paydaşlığımız da Baba'yla ve O'nun Oğlu İsa Mesih'ledir.”

İncil; Yuhanna 19:35 — “Bunu gören adam tanıklık etmiştir ve tanıklığı doğrudur. Doğruyu söylediğini bilir. Siz de iman edersiniz diye tanıklık etmiştir.”

İncil; Luka 3:1 — “Sezar Tiberyus’un egemenliğinin on beşinci yılıydı. Yahudiye’de Pontiyus Pilatus’un valiliği sürüyordu. Celile’de Hirodes, İtureya ve Trahonitis bölgesinde Hirodes’in kardeşi Filipus, Abilini’de de Lisanyas yönetimin başındaydı.

Yazılmış olan olaylara bu denli yakınlık, tanık tara-fından sunulan metnin doğruluğunu belirlemek için son derece etkili olur. Bununla birlikte tarihçi görgü tanıklarıyla da uğraşmak zorundadır. Çünkü görgü tanıkları olaya yakın bile olsalar, bilinçli ya da bilinçsiz yanlışlar yapabilirler.

Mesih’le ilgili İncil kayıtları, o zaman hayatta olan kişilerin yaşamları boyunca dillerde dolaşmıştı. Bu kişiler olayların gerçekliğini onaylayabilir ve inkar edebilirlerdi. Müjdenin doğruluğunu savunurlarken, İsa hakkında insanlar arasında yaygın olan bilgiyi kullandılar. Yalnızca, “Bakın biz bunları gördük” demekle kalmadılar, ama karşıtlarına dönüp “Siz de bunları biliyorsunuz... Siz de gördünüz” diye meydan okudular. Kişi hasmına, “Sen de biliyorsun” derken dikkatli olmalı. Çünkü söylediklerinde yanlış varsa, hasmı bu yanlışın onun gözüne sokacaktır.

İncil; Elçilerin İşleri 2:22 — “Ey İsraililer, şu sözleri dinleyin: bildiğiniz gibi Nasıralı İsa, Tanrı’nın, kendisi aracılığıyla aranızda yaptığı mucizeler, harikalar ve belirtilerle kimliği kanıtlanmış bir kişidir.”

İncil; Elçilerin İşleri 26:24-26 — “Pavlus bu şekilde savunmasını sürdürürken Festus yüksek sesle, ‘Pavlus, sen çıldırmışsın! Çok okumak seni delirtiyor!’ dedi. Pavlus, ‘Sayın Festus’ dedi, ‘ben çıldırmış değilim. Gerçek ve akla uygun sözler söylüyorum. Kral bu konularda bilgili olduğu için kendisiyle çekinmeden konuşuyorum. Bu olaylardan hiçbirinin onun dikkatinden kaçmadığı kanısındayım. Çünkü bunlar ücra bir köşede yapılmış işler değildir.’”

İlk vaizlerin hesaba kattıkları yalnızca dost görgü tanıkları değildi. İsa’nın ruhsal görevi ve ölümü konusunda karşıt düşüncelere sahip, daha az iyi niyetli kişiler vardı. Elçiler yaydıkları müjde doğru olmadığı takdirde, bu kişi-lerin yanlışları seve seve ortaya dökceklerini biliyorlardı. Bu yüzden yanlış bir müjdeyi yaymaya cesaret edemezlerdi. Ne var ki tam tersini yaptılar. Karşıtlarına, “Siz de bunları biliyorsunuz” (*İncil; Elçilerin İşleri 2:22*) dediler. Gerçeklerden sapma söz konusu olsaydı, dinleyicilerden yöneltilen sert eleştiriler ve düzeltmelerle karşılaşacaklardı.

Saint Petrus Koleji’nden Lawrence J. McGinley karşıt tanıklarla ilgili şunları söylüyor: “*İncil*’deki olayların anlamı tümüyle şekillendiğinde görgü tanıkları hâlâ hayat-taydılar. Üstelik bu tanıkların arasında olup bitenlere son derece karşıt ve düşman olanlar vardı. Ancak anlatılan gerçekler, yanlışların düzeltilebileceği bir ortamda insanlara sunuldu.”

Chicago Üniversitesi’nden *İncil* uzmanı Robert Grant bu konuyu şöyle sonuçlandırıyor: “*İncil*’in yazıldığı dönemde görgü tanıkları vardı. Bu kişilerin tanıklıkları tümüyle göz ardı edilmedi. Yani *İncil*, İsa Mesih’in yaşamı, ölümü ve dirilişine güvenilir bir tanık olarak kabul edilmelidir.”

İncil'de yalnızca uydurukçuların kaçınabileceği birçok olay yazılıdır. Elçilerin krallıktaki yüksek yerler için tartışmaları, İsa'nın tutuklanışından sonraki kaçışları, Petrus'un İsa'yı inkârı, Mesih'in Celile'de mucizeler yapamayışı, bazı kişilerin O'nu "cinli" ya da "deli" diye suçlamaları, son günün zamanı hakkındaki acılık dolu anları, çarmıhtaki bağırışı ve bunun gibi diğer zayıflıkları okuyan hiç kimse *İncil*'in gerçekliğinden kuşku duymaz. Tek bir soydan bir avuç basit insanın bu denli güçlü, çekici, ahlâksal açıdan bu kadar yüce ve insan kardeşliğini amaçlayan bir kitabı uy-durmaları *İncil*'de anlatılanların hepsinden daha büyük bir mucize olurdu. Yüksek Eleştirinin ortaya çıkışından iki yüz yıl sonra bile, İsa'nın kişiliğinin, öğretişinin ve yaşamının ana hatları, Batı insanının tarihinde en büyüleyici olgu olma özelliğini koruyor.

DIŞSAL KANIT TESTİ

Üçüncü tarihsellik testi dışsal kanıtlarla uygulanır. Bu-nun için diğer tarihsel gereçlerin belgelerdeki, içsel kanıtları onaylayıp onaylamadığına bakılır. Başka bir deyişle, *İncil*'in doğruluğunu, güvenilirliğini ve gerçekliğini kanıtlayan *İncil*'den başka hangi kaynaklar vardır?

Bilinen diğer tarihsel ve bilimsel gerçeklerle uyum içinde olması ve onaylanması kanıtları güçlendirir.

Elçi Yuhanna'nın iki arkadaşı Yuhanna'nın kendi sözleriyle içsel kanıtları destekliyor. Tarihçi Eusebius, Hierapolis'in gözetmeni olan Papius'un yazılarından şunları sıralıyor (M.S. 130): "İhtiyar (Elçi Yuhanna) şunu da söyledi: 'Mar-

kos, Petrus'un söylediği her Şeyi doğru bir Şekilde yazıya geçirdi. Mesih'in gerek sözlerini, gerekse yaptıklarını sıra-sıra uygun olmamakla birlikte Petrus'un söylediği gibi kayıt etti. Kendisi Rab'bin yanında değildi, ama O'nun ğretiş-lerini bilen Petrus'la birlikteydi. Markos, Petrus'un söyledik-lerini yazarken hiç yanlış yapmadı; nk duyduklarını titizlikle yazmaya ve yanlış bir tümce kullanmamaya dikkat ediyordu.”

Lyons'un gözetmeni Irenaeus, Polycarp'ın öğrencisiydi. Seksen beş yıllık bir imanlı olan Polycarp ise İzmir'in gözetmeni ve Yuhanna'nın öğrencisiydi. Irenaeus Şöyle ya-zıyor: “Petrus ve Pavlus müjdeyi Roma'da yayıp kilise ku-rarlarırken, Matta yazdığı kitabı İbraniler arasında ve onların kendi dillerinde dağıttı. Onlar göçtükten sonra (lm. büyük olasılıkla 64 yılındaki Neron'un zulmü yüzünden) Petrus'un ğrencisi olan Markos, Petrus'un vaazını yazıya geçirerek bize verdi. Pavlus'un izleyicisi olan Luka, öğretmeninden öğrendiği müjdeyi bir kitap haline getirdi. Sonra Rab'bin ğrencisi Yuhanna, Ege bölgesinde bulunan Efes kentinde kendi kitabını yazdı.” (*İncil; Yuhanna 13:25, 21:20*)

Arkeolojiyi çoğunlukla güçlü dışsal kanıtlar sağlar. Esinleme alanında değil, ancak kayıt edilen olayların gerçekliği konusunda belge sunarak mjdesel eleştiriye katkıda bulunur. Arkeoloji, eleştirmenler tarafından “tarihsel değil, ya da bilinen gerçeklere aykırı” diye rafa kaldırılan sayısız metnin doğruluğunu onaylamıştır.

Arkeolojinin William Ramsay'in ilk olumsuz düşünce-lerini nasıl değiştirdiğine değinmiştik. *İncil: Elçilerin İşleri* bölümünde, Luka'nın Ege bölgesinin o zamana ait kültürünü,

coğrafyasını ve tarihsel konumlarını ne denli doğru bir şekilde yazdığını görmüştü.

Luka'nın yanlışlık yaptığından kuşkulandı. Ama doğruluğu daha sonra dışsal kanıtlarla onaylandığından, arkeolojinin *İncil* kayıtlarını desteklediğini söylemek yerinde olur.

Klasik bir tarihçi olan A.N. Sherwin White, "*İncil'in Elçilerin İşleri bölümünü destekleyen tarihsel kanıtlar tartışıcıdır*" diye yazmıştır. "Bu kitabın en ince ayrıntılarında bile var olan temel tarihselliği reddetme çabası, artık saçma görünmelidir. Romalı tarihçiler bunu çoktan biliyorlardı."

İncil'in tarihselliğini ve gerçekliğini yok etmeye ben de çok çalıştım. Ancak sonunda tarihsel açıdan güvenilir olduğu sonucuna vardım. Eğer bir kişi *İncil*'i güvenilir değil diye reddediyorsa, eski edebiyata ait tüm eserleri aynı nedenler yok etmelidir. İnsanlar *İncil*'e ve diğer laik yazıtlara, ayrı testler ve standartlar uyguluyorlar. İncelediğimiz metin ister laik, ister inançla ilgili olsun aynı testi uygulamalıyız. Ben kendim bunu yaptım. *İncil*'in İsa hakkındaki tanıklığının tarihsel olarak güvenilir olduğuna inanıyorum."

Metinsel ve tarihsel olarak bu denli mükemmel bir tanıklığa sahip olan, üzerinde zekice karar verilmesi gereken ve bu kadar tarihsel veri içeren eskiye ait hiçbir belge yoktur. Dürüst bir kişi böyle bir kaynağı rafa kaldıramaz. Mesih inancının tarihsel belgelerinden kuşku duymak ne yazık ki mantığa uymayan (doğüstüne karşıtlıktan kaynaklanan) bir eğilimdir."

5

BİR YALAN UĞRUNA KİM ÖLEBİLİR?

Mesih inancına yapılan en büyük saldırılarda sık sık göz ardı edilen bir konu da İsa'nın elçilerindeki değişmedir. Elçilerin değişen yaşamları İsa'nın iddialarının gerçekliğini kanıtlamak için sağlam bir tanıklık oluşturur. Mesih inancı tarihsel olduğundan, doğruluğunu araştırmak için hem yazılı, hem de sözlü tanıklığa dayanmamız gereklidir.

“Tarihin” birçok tanımı vardır, ama benim tercih ettiğim tanım, “tanıklığa dayanan geçmiş bilgisi”dir. Bir kişi “Bu tanım pek tutmuyorum” derse, ona “Napolyon’un yaşadığını biliyor musun?” diye sorarım. Bu soruma, “Evet” yanıtını verirler. “O’nu gördünüz mü?” diye sorduğumda, “Hayır” yanıtını verirler. “O halde yaşadığını nereden biliyorsunuz?” deyince, Napolyon’u görmüş kişilerin tanıklıklarına dayanırlar.

Tarihin böyle tanımlanmasında bir tek sorun vardır. Tanıklık güvenilir olmalıdır, yoksa dinleyen kişi yanlış bilgilendirilmiş olacaktır. Mesih inancı, tanıklığa dayanan geçmiş bilgisini içerir. O zaman şimdi şöyle sormalıyız: “İsa’yla ilgili sözlü tanıklık doğru mudur? İsa’nın söyledikleri ve

yaptıkları güvenilir bir şekilde taşınmış mıdır?” Ben öyle olduğuna inanıyorum.

Elçilerin tanıklıklarına güvenebilirim, çünkü bu on iki kişiden on biri, iki gerçek uğruna şehit oldular: Mesih’in ölümden dirilişi ve Tanrı Oğlu olması. İnanışları bu gerçekler uğruna işkence gördüler, kırbaçlandılar ve sonunda o zamanın en zalim yöntemleriyle öldürüldüler:

1. Petrus – çarımha gerildi.
2. Andrey’a – çarımha gerildi.
3. Matta – kılıçla öldürüldü.
4. Yuhanna – doğal olarak öldü.
5. Alfay oğlu Yakup – çarımha gerildi.
6. Filipus – çarımha gerildi.
7. Simun – çarımha gerildi.
8. Taday – oklarla öldürüldü.
9. İsa’nın kardeşi (taşlanarak öldürüldü).
10. Tomas – mızrakla öldürüldü.
11. Bartalmay – çarımha gerildi.
12. Zebedi’nin oğlu Yakup – kılıçtan geçirildi.

Şimdi şöyle bir yanıt verebilirsiniz: “Ne olmuş yani, birçok kişi yalanlar uğruna ölmüştür. Bu neyi kanıtlar?”

Evet, birçok kişi yalanlar uğruna ölmüş, çünkü gerçek olduklarını sanmışlardır. Eğer diriliş gerçekleşmediyse, öğrenciler bunu biliyorlardı. Onların aldanmış olabileceklerini söylemem ise mümkün değildir. O halde bu on iki kişi yalnızca bir yalan uğruna ölmediler, işin kötüsü bunun yalan olduğunu biliyorlardı. Tarih boyunca bir şeyin yalan olduğunu bile bile uğruna ölen on iki insan bulmak çok zordur.

Elçilerin ne yaptıklarını anlayabilmek için birkaç etkeni bilmemiz gereklidir. Birincisi, elçiler gördükleri olayların tanımları olarak konuşup yazdılar.

Petrus şöyle dedi: “Rabbimiz İsa Mesih’in kudretini ve gelişini size bildirirken uydurma masallara başvurmadık. O’nun görkemini kendi gözlerimizle gördük” (*İncil: 2.Petrus 1:16*). Elçiler, masal, efsane ve gerçek arasındaki farkı iyi biliyorlardı. Yuhanna görgü tanıklığını şu şekilde dile getiriyor: “Yaşam Sözüyle ilgili olarak başlangıçtan beri var olanı, işittiğimizi, gözlerimizle gördüğümüzü, seyredip elle-
rimizle dokunduğumuzu ilan ediyoruz. Yaşam açıkça göründü, onu gördük ve ona tanıklık ediyoruz. Baba’yla birlikte olup bize görünmüş olan sonsuz Yaşam’ı size ilan ediyoruz. Evet, sizin de bizlerle paydaşlığınız olsun diye gördüğümüzü ve işittiğimizi size ilan ediyoruz. Bizim paydaşlığımız da Baba’yla ve O’nun Oğlu İsa Mesih’ledir” (*İncil: 1.Yuhanna 1:1-3*).

Luka şöyle dedi: “Birçok kişi aramızda olup bitenlerin tarihçesini yazmaya girişmiştir. Nitekim başlangıçtan beri bu olayların görgü tanığı ve Tanrı sözünün hizmetkârı olanlar bunları bize iletmişlerdir. Ben de tüm bu olayları ta başından özenle araştırmış biri olarak bunları sana sırasıyla yazmayı uygun gördüm” (*İncil: Luka 1:1-3*).

Daha sonra *İncil: Elçilerin İşleri* bölümünde, Luka dirilişten sonraki kırk günlük süreyi şöyle dile getiriyor: “İlk kitabımda İsa’nın yapıp öğretmeye başladığı her şeyi, seçmiş olduğu elçilere Kutsal Ruh aracılığıyla buyruklar verip yu-karı alındığı güne dek olanları yazmıştım. İsa, ölüm acısını çektikten sonra birçok inandırıcı kanıtlarla elçilere dirilmiş

olduğunu gösterdi. Kırk gün süreyle onlara görünerek Tanrı'nın Egemenliğine dair konuştu" (*İncil: Elçilerin İşleri 1:1-3*).

Yuhanna yazdığı kitabın son kısmına, "İsa, öğrencilerinin önünde başka birçok mucizeler yaptı" diye yazmıştır (*İncil: Yuhanna 20:30*).

Bu tanıklıkların ana içeriği dirilişle ilgilidir. Elçiler İsa'nın dirilişinin tanıklarındır:

İncil'den:

Luka 24:48	Elçilerin İşleri 3:15
Yuhanna 15:27	Elçilerin İşleri 4:33
Elçilerin İşleri 1:8	Elçilerin İşleri 5:32
Elçilerin İşleri 2:24-32	Elçilerin İşleri 10:39
Elçilerin İşleri 10:41	1.Yuhanna 1:2
Elçilerin İşleri 13:31	Elçilerin İşleri 22:15
1.Korintliler 15:4-9	Elçilerin İşleri 23:11
1.Korintliler 15:15	Elçilerin İşleri 26:16

İkinci olarak, elçiler İsa'nın ölümden dirildiğine ikna olmalıydılar. İlk önce buna inanmadılar, kaçıp saklandılar (*İncil; Markos 14:50*). Kuşkularını dile getirmeye çekinmediler. Yalnızca, bol ve ikna edici kanıt gördüklerinde inandılar. Örneğin İsa'nın yaralarına dokunmadıkça ölümden dirildiğine inanmayacağını söyleyen Tomas vardı. Tomas, daha sonra Mesih uğruna şehit oldu. Acaba aldanmış mıydı? Aldanmadığını canını vererek gösterdi.

Sonra Petrus vardı. Yargılandığı sırada Mesih'i birkaç kez inkâr etti; sonunda da terk etti. Ne var ki bu korkağa sonradan bir şeyler olmuştu. Mesih'in çarmıha gerilişinden ve

gömülmesinden sonra Petrus, Kudüs'te ortaya çıkıp ölüm-le tehdit edilmesine karşın İsa'nın Mesih olduğunu ve ölüm-den dirildiğini vaaz etti. Sonunda Petrus baş aşağı çarmıha gerilerek öldürüldü. Aldanmış mıydı? Ne olmuştu ona? O'nu İsa uğruna ölecek kadar cesur bir kişi haline getiren ne olmuştu? Neden O'nun uğruna ölümü göze almıştı? Benim bulabildiğim tek açıklama şudur: *İncil: 1.Korintliler 15:5* – “İsa Kifas’a, (Petrus’a) ve sonra Onikilere göründü” (*Yuhanna 1:42*).

Bunun yanında bir de İsa'nın kardeşi olan Yakup örneğimiz vardır (*İncil: Matta 13:55; Markos 6:3*). Yakup ilk on ikiden biri olmasa da (*İncil: Matta 10:2-4*), sonraları Pavlus'la Barnabas (*İncil: Elçilerin İşleri 14:14*) gibi bir elçi olarak tanınmıştır (*İncil: Galatyalılar 1:19*). İsa hayattayken O'nun Tanrı Oğlu olduğuna inanmıyordu. Belki de diğer kardeşleriyle birlikte İsa'yla alay etmişti. Kardeşleri bile O'na iman etmiyorlardı (*İncil; Yuhanna 7:5*) İsa'nın acayip iddialarla ortalarda dolaşıp ailenin adını lekelemesi Yakup'u yaralamış olmalıydı. (“Yol, gerçek ve yaşam ben'im. Benim aracılığım olmadan kimse Baba'ya gelemez” - *İncil: Yuhanna 14:6*; “Ben asmayım, siz çubuklarsınız” - *İncil: Yuhanna 15:5*; “Ben iyi çobanım. Benimkileri tanırım” - *İncil: Yuhanna 10:14*). Sizin kardeşiniz böyle konuşmuş olsaydı nasıl karşılırdınız?

Ne var ki Yakup'a bir şeyler oldu. İsa çarmıha gerilip gömüldükten sonra, Yakup Kudüs'te vaaz ediyordu. İsa'nın insanların günahları için öldüğünü, dirildiğini ve yaşadığını söylüyordu. Sonunda Yakup, Kudüs kilisesinin önderlerinden biri oldu ve kendi adıyla anılan İncil'in Yakup bölümünü yazdı. Yazdığı bölüme, “Tanrı'nın ve Rab İsa Mesih'in kulu

ben Yakup...” diye başladı. Yakup, en sonunda baş-kâhin Hananya aracılığıyla taşlanarak öldürüldü. Yakup al-danmış mıydı? Hayır. Bunun tek mantıklı açıklaması da *İncil: 1.Korintliler 15:7* – “Bundan sonra Yakup’a... görüldü.”

İsa’nın dirilişi yalan olsaydı, elçiler bunu bilirlerdi. Dev bir palavra mı uydurmuşlardı? Onların yaşamlarındaki ahlak düzeyinin yalan söylemeye uygun olmadığını biliyoruz. Kişisel olarak yalancılara suçladılar ve dürüstlüğü vurguladılar. Gerçeği bilmeleri için insanları teşvik ettiler. Tarihçi Edward Gibbon, Roma İmparatorluğu’nun gerilemesi ve yıkılması adlı ünlü eserinde Mesih inancının gelişmesinin baş neden-lerinden biri olarak, “ilk imanlıların temiz ve gerçek ahlak düzeylerinden” söz eder. Diriliş, çarınca gerilen bir öğretmenin hayal kırıklığına uğramış öğrencilerini ilk kilisenin cesur tanıkları ve şehitleri durumuna getiren inançtı. İsa’nın izleyicilerini Yahudilerden ayıran ve onları diriliş toplumu haline getiren nedenlerden biri buydu. İsa’nın izleyicilerini hapse atabilir, kırbaçlayabilir ve öldürebilirdiniz, ama “İsa’nın üçüncü günde dirildiği inancından onları döndüremez-diniz.”

Üçüncü olarak, elçilerin dirilişi görmelerinden hemen sonraki cesaretleri bunun bir uydurma olduğu sanısını ortadan kaldırıyor. Korkarak Mesih’i inkâr eden Petrus ölümle tehdit edilmesine karşın dirilişinden sonra İsa’yı ilan etmeye başladı. Mesih’in izleyicileri yetkililer tarafından tutuklanıp dövüldüler, ama hemen sonra sokaklara çıkıp İsa hakkında konuşmaya devam ettiler (*İncil: Elçilerin İşleri 5:40-42*). Arkadaşları ve düşmanları onların cesaretlerine hayret etmişlerdi. Üstelik korkarak küçük kenar mahallelerde değil, Kudüs’te vaaz ettiler.

Eğer elçiler İsa'nın dirilişinden emin olmasalardı, işken-ce ve ölüme göğüs geremezlerdi. Bildirilerindeki tutarlılık ve yılmayan cesaretleri şaşırtıcıydı. Hepsi de diriliş gerçeği konusunda fikir birliğindeydiler. Eğer yalan söylemiş olsalardı, içlerinden biri gördükleri zulüm karşısında mutlaka dönerdi.

Fransız düşünürü Pascal şöyle yazıyor: “Elçilerin sahtekâr oldukları iddiası çok saçmadır. Olanlara mantıksal açıdan bakalım. Diyelim ki, İsa Mesih'in ölümünden sonra bu on iki kişi toplanıp O'nun ölümden dirildiğini uydurdular. Böylece hem sivil hem de din yetkililerine saldırıda bulunmuş olacaklardı. İnsanın yüreği dönecliğe ve değişime eğilimlidir; maddecilikle ayartılır ve vaatlerle aldatılır. Ancak, eğer bu adamlar böyle çekici ayartılara kapılmış olsalardı, hapis ve işken-ce karşısında sahtekârlıkları mutlaka ortaya çıkardı.”

Nasıl oldu da bu on iki kişi, bir gecede, her yerde İsa'ya ve ölümden dirilişini vaaz ederek, her türlü baskı, alay, zorluk, hapis ve ölüme cesaretle karşılayan kahramanlar haline dönüştüler?

Adı bilinmeyen bir yazar, elçilerin yaşamlarında oluşan değişimleri şu şekilde dile getiriyor: “İsa'nın çarmıha gerildiği gün, üzüntüyle doluydular. Oysa haftanın ilk günü seviniyorlardı. Çarmıha gerilme gününde ümitsizdiler, oysa haftanın ilk günü yürekleri ümit ve cesaret doluydu. Dirilişin haberi kendilerine ilk ulaştığında kuşkulu ve imansızdılar, ama gözleriyle görüp emin olunca bir daha kuşkuya düşmediler. Bu denli kısa bir zaman içinde bu adamların böylesine değişmesi nasıl açıklanabilir? Yalnızca İsa'nın bedenin mezardan çıkarılmış olması böyle köklü bir değişimle sonuçlanamazdı. Onları bu kadar etkileyen bir efsanenin

gelişmesi için üç gün yeterli değildi. Bu tür masalların gelişip kimlik bulması için çok daha uzun bir süre gereklidir. Elçilerin değişimi, tam bir açıklama gerektiren psikolojik bir olaydır. Dünyadaki en yüksek ahlak dersini veren tanıkların kişiliklerini, üstelik bunların tanıklık ettikleri gerçek uğruna canlarını verdiklerini düşünün. Bir evin üst katında toplanan korkak küçük bir grup, birkaç gün içinde hiçbir baskının sindiremediği cesur ve ateşli insanlar haline geliyor. Bu insanlardaki derin değişikliği “sahtekârlık yaptılar” diye kestirip atmak mantığa sığmaz.

Dirilişin ve Kutsal Ruh’un gelişinin öğrenciler üzerinde etkisi çok önemlidir. Geçmişteki günlere bakarak İsa’nın İsrail’i kurtaracağını uman, hayal kırıklığına uğramış, cesaretleri kırılmış kadın ve erkekler ateşli tanıklar haline geldiler.

Toplumun ahlak yapısını değiştiren bu insanlar, kurnaz yalancılar mı, yoksa aldanmış deliler miydi? Bu seçeneklerin kabul edilmesi dirilişin kabul edilmesinden daha zordur. Çünkü bunları kanıtlayacak hiçbir şey yoktur.

Elçilerin ölümü bile göze alan kararlılıkları, sahtekârlık adı altında geçiştirilemez. Britannica Ansiklopedisi’ne göre, tarihçi Origen, Petrus’un baş aşağı çarmıha gerildiğini kayıt etmiştir: “Böylece Petrus, Rabbimizin peygamberlik ettiği gibi taşınarak Vatikan tepesindeki Nero bahçelerinin yanındaki yere ölmesi için götürüldü. Birçok kardeşi de aynı yerde öldürülmüştü. Petrus, Rab’bi gibi ölmeye layık olmadığımı söyleyerek kendi rızasıyla baş aşağı çarmıha gerildi.”

Petrus ve Pavlus tanıklıklarını kanlarıyla mühürlediler. Tarihçi Tertullian, “gerçeği bildiğinden emin olmayan kimse canını vermez” demiştir.

Tanıklığı çürütme ve bir tanıklığın doğruluğunu belirleme üzerinde yıllarca çalışmış olan Harvard hukuk profesörü Simon Greenleaf şöyle bir sonuca varıyor: “Askeri tarihte bile böylesine kahramanca bir bağlılık, sabır ve yıl-mayan bir cesaret ortaya koyan başka bir örnek yoktur. El-çiler, iman temellerini ve gerçeklerin kanıtlarını titizlikle incelemişlerdi.”

Elçiler ilan ettikleri gerçeklerin doğruluğunu kanıtlamak için ölüm sınavından bile geçtiler. Onların tanıklığına, bugün karşılaştığım insanların tanıklığından daha çok güvенеbileceğime inanıyorum.

sayfa boş

6

ÖLÜ BİR MESİH NE İŞE YARAR?

Aslına bakılırsa birçok insan iyi nedenler uğruna canını vermiştir. Vietnam savaşını protesto etmek için San Diego’da kendini yakan öğrenciyi hatırlayın. Altmışlı yıllarda birçok Budist, dünyanın dikkatini Güneydoğu Asya’ya çekmek için kendilerini yaktılar.

Elçilerin iyi nedeni ise çarmıhta ölmüştür. Elçiler, İsa’nın Mesih olduğuna inanıyorlardı. Bu yüzden ölebileceği akıllarına bile gelmemişti. İsa’nın Tanrı’nın Egemenliğini kuracağını ve İsrail’i yöneteceğini sanıyorlardı.

Elçilerin Mesih’le olan ilişkilerini ve çarmıh olayını kavrayamamalarının nedenlerini anlayabilmek için o zaman-lar nasıl bir Mesih beklendiğini görmemiz gereklidir.

İsa’nın öğretisi ve yaşamı, geleceği beklenen Mesih’le büyük bir çelişki oluşturuyordu. Bir Yahudi’ye, çocukluktan başlayarak Mesih’in büyük ve zaferli bir siyasi önder olacağı öğretiliyordu. Yahudiler’i esaretten kurtaracak, İsrail’i layık olduğu egemenliğe kavuşturacaktı. Acı çeken ve öldürülen bir Mesih bu tanıma uymuyordu.

İsa'nın geldiği zamanlarda Yahudiler son derece zor zamanlar geçiriyorlardı. Din önderleri, kurtarıcının ortaya çıkışını dört gözle bekleyen insanların ateşli beklentilerini söndürmenin olanaksız olduğunu düşünüyorlardı. Romalılar bir yüzyıldan beri Yahudi özgürlüğünü kısıtlıyordu. Halk üzerindeki baskıları, milliyetçilik ruhunu körüklüyordu. Mu-cizevi bir kurtuluşun ve bunu gerçekleştirecek olan Mesih'in beklentisiyle doluydular. Durumları kötüleştikçe beklentileri artıyordu. Mesih, İsa'nın da peygamberlik ettiği gibi Yahudi ulusuna refah, zenginlik ve zafer getirecek bir kişi olacaktı. Oysa İncil'e bakıp da İsa'nın ulusal ve siyasi bir önder olduğunu söylemek çok güçtür.

Bir Yahudi aydını şöyle yazmıştır: “Geleceği beklenen Mesih yalnızca siyasi bir önder değil, ahlak nitelikleri açısından da üstün olacak bir kişidir.”

Yine başka bir aydın Mesih hakkındaki Yahudi inancını, “Yahudilerin kendilerini Roma baskısından kurtaracak olan üstün nitelikli siyasi önder” olarak dile getirmiştir. Onlara göre Mesih beklentisi yalnızca ulusal hürriyet anlamına geli-yordu.

Yahudiler Davut soyundan geleceği vaat edilen kurtarıcıyı büyük bir özlemlerle bekliyorlardı. Bu kurtarıcı onları yabancı istilasından kurtaracak, Roma egemenliğine son verecek, bunun yerine esenliğin ve adaletin hüküm sürdüğü kendi krallığını kuracaktı.

Yahudiler İsa'nın ortaya çıktığı zamanlarda, Mesih vaa-diyle avunç buluyorlardı. Elçiler de çevrelerinde bu in-sanlarla aynı görüşü taşıyorlardı. İsa Yahudilerin beklediği Davut Oğlu'ndan o denli farklıydı ki, kendi öğrencileri bile O'nun Mesih olduğunu akıllarından geçirmediler. İsa, çar-mıha

gerileceğini söyleyince şaşkına döndüler (*İncil, Luka 9:22*). İsa'nın bu tür sözlerini temelsiz kuruntular olarak yorumladılar. Çarmıha gerilmiş bir Mesih, elçiler için yüz karasıydı.

Elçilerin İsa'yı hükmeden Mesih olarak kabul ettiklerini İncil'de görebiliriz. İsa öğrencilerine Kudüs'e gidip acı çekeceğini söylemişti. Bunun üzerine Yakup ve Yuhanna İsa'nın krallığında, O'nun sağ ve sol yanında oturmayı istediler (*İncil Markos 10:32-38*). Nasıl bir Mesih düşünüyorlardı? Acı çeken, çarmıha gerilen bir kişi mi? Hayır, beledikleri güçlü siyasal bir önderdi. İsa bunun üzerine onlara ya-nıldıkları noktayı gösterdi; ne dediklerini bilmiyorlardı. İsa, acı çekeceğini ve çarmıha gerileceğini söylediğinde, elçiler ne demek istediğini anlayamadılar (*İncil, Luka 18:31-34*). Aldıkları eğitim ve öğrenimden dolayı İsa'nın yanılmış olduğunu sanıyorlardı. Ve ardından İsa çarmıha gerildi. O'nun Mesih olduğuna ilişkin tüm ümitleri yitmişti. Hayal kırıklığı içinde evlerine geri döndüler. Bütün bu yıllar boşa gitmişti. İsa tutuklandığında, öğrencilerin kendisini terk etmelerinin nedeni buydu. Kafaları, zaferli ve düşmanları yok eden bir Mesih düşüncesiyle öylesine doluydu ki, İsa'yı dövülmüş, kırbaçlanmış, Pilatus'un ellerinde tümüyle çaresiz adı bir suçlu gibi kanlar içinde çarmıha gerilmiş gördüklerinde, bütün ümitleri suya düştü. Oysa İsa bunların olacağına ilişkin kendilerini defalarca uyarmıştı. Ne var ki öğrenciler yalnızca duymak istediklerini duydular. İsa'nın acı çekeceği ve çarmıha gerileceğine ilişkin sözlerini kulak arkası ettiler.

Ancak çarmıhtan birkaç hafta sonra öğrenciler, Kudüs'te İsa'nın Kurtarıcı ve Mesih olduğunu ilan ediyorlardı. Bence mantıklı açıklama *İncil, 1.Korintliler 15:5*'te yazılıdır. "Son-

ra da Onikilere göründü.” Hayal kırıklığına uğramış öğrencileri çarmıha gerilmiş Mesih uğruna acı çekmeye ve ölmeye yönlendiren ne olmuştu? “İsa, ölüm acısı çektikten sonra birçok inandırıcı kanıtlarla elçilere dirilmiş olduğunu gösterdi. Kırk gün süreyle onlara görünerek Tanrı’nın Egemeliğine dair konuştu” (*İncil, Elçilerin İşleri 1:3*).

Birçok insan iyi nedenler uğruna canlarını vermişlerdir. Ancak elçilerin iyi nedeni çarmıhta ölmüştür. Yalnızca İsa’nın dirilişi ve O’nunla süren beraberlikleri öğrencileri İsa’nın Mesih olduğuna inandırmıştır. Bu gerçeğe yalnızca sözleriyle ve yaşamlarıyla değil, ancak ölümleriyle de ta-nıklık etmişlerdir.

7

SAUL'A NE OLDUĞUNU DUYDUNUZ MU?

Birçok üniversitede konuşmalar yapan bir arkadaşım vardı. Günün birinde yine konuşma yapmak amacıyla bir kampüse vardığında şaşkına döndü. Öğrenciler, kendisini “üniversiteli bir tanrıtanımazla” yüzleştirmek için hazırlık yapıyorlardı. Rakibi, Mesih inancına beslediği büyük düşmanlıkla tanınan etkili bir felsefe profesörüydü. İlk konuşmayı arkadaşım yaptı. İsa'nın dirilişine ilişkin çeşitli kanıtları, elçi Pavlus'un imana gelişini ortaya koydu. Mesih'in, yaşamını nasıl değiştirdiğine dair kendi tanıklığını verdi.

Konuşma sırası profesöre geldiğinde son derece sinirli olduğu görülüyordu. Dirilişe ilişkin kanıtları ve arkadaşımın tanıklığını çürütemiyordu. Bu yüzden elçi Pavlus'un imana gelişi konusuna saldırmaya karar verdi. Bu gerçeği çürütmek için, “insanlar, bazen savaş verdikleri şeye karşı psikolojik açıdan derin bir katılımda bulunurlar. Sonunda da bunları salıverirler” düşüncesini kullandı. Arkadaşım o an gülüm-sedi ve “Dikkatli olmalısınız, sayın profesör” dedi. “Çünkü o zaman sizin de İsa'ya iman etme tehlikeniz var demektir.”

Mesih inancını doğrulayan en etkili tanıklıklardan biri de Tarsus'lu Saul'un, önceleri Mesih inancının en büyük düşmanıyken, sonraları İsa'nın elçisi Pavlus haline gelmesidir. Saul, Yahudi bir milliyetçi ve din önderiydi. Tarsus'ta doğmuş olması, zamanın en ileri öğrenimini görmesine yaradı. Tarsus, Stoacı düşünürleri ve kültürüyle bilinen bir üniversite şehriydi. Yunan coğrafyacısı Strabo, eğitim ve felsefe konusundaki üstünlüğünden dolayı Tarsus'a mersiyeler yazmıştır.

Pavlus babası gibi, yüksek bir ayrıcalık sayılan Roma vatandaşlığına sahipti. Grek kültürü ve düşüncesinde eğitim görmüştü. Grekçe dil bilgisi çok iyiydi; çeşitli lehçe ve ağızları kullanabiliyordu. Konuşmalarında Grek ozanlarından ve düşünürlerinden alıntılara yer vermişti:

İncil, Elçilerin İşleri 17:28, “Nitekim, ‘O’nda yaşıyor ve deviniyoruz; O’nda varız.” (Epimenides) Ozanlarınızdan bazılarının belirttiği gibi, “Biz de O’nun soyundanız” (Aratus, Kleantes).

İncil, 1.Korintliler 15:33, “Aldanmayın, ‘kötü arkadaşlıklar iyi huyu bozar’” (Menander).

İncil, Titus 1:12, “Kendilerinden biri, öz peygamberlerinden biri şöyle demiştir: ‘Giritliler hep yalancı, azgın canavarlar, tembel oburlardır.’”

Pavlus Yahudi eğitimi almış, Ferisilerin katı öğretişleriyle beslenmişti. On dört yaşlarındayken öğrenim görmesi için zamanın en iyi öğretmenlerinden Hillel’in torunu olan Gamaliyel’in yanına verilmişti. Pavlus yalnızca Ferisi olmakla kalmıyor, aynı zamanda Ferisilerin soyundan geli-yordu. “Atalarımın geleneklerini savunmakta son derece gayretli

ve Yahudi dininde, yaşıttım olan soydaşlarımın bir-çoğundan daha ilerideydim” diyerek övünebiliyordu (*İncil, Galatyalılar 1:14*).

Pavlus’un nasıl iman ettiğini anlamak isterseniz, ön-celeri neden Mesih inancına bu denli karşıt olduğuna bak-malısınız. Pavlus Yahudi şeriatine son derece bağlı olduğundan, Mesih’e ve ilk imanlılara yılmayan bir savaş açmıştı.

Pavlus’un Mesih inancının bildirisine karşı olmasının nedeni İsa’ya Mesihlik rolü verilmesi değil, şeriatın kurtarıcılık rolünün hiçe sayılıp tek kurtuluşun İsa’da olduğu iddiasıydı. Pavlus, Mesih inancına karşıydı, çünkü ona göre kurtuluşun yolu Şeriat’ten geçiyordu. Britannica ansiklopedisi şöyle bir açıklama getiriyor: “Kendilerine imanlılar (Hıristiyanlar) adı verilen Yahudilerin yeni kolu, Pavlus’un Yahudi eğitiminin ve çalışmalarının özülle taban tabana çelişkiliydi. Bu nedenle, bu kolu yok etmek Pavlus’un başlıca tutkusu oldu (*İncil, Galatyalılar 1:13*). İmanlıları yakalayıp öldürmeye başladı (*İncil, Elçilerin İşleri 26:9-11*). İnanlılar topluluğunu kırıp geçiriyordu. Ev ev dolaşarak, kadın erkek demeden imanlıları dışarı sürüklüyor, hapse atıyordu (*İncil, Elçilerin İşleri 8:3*). Başkâhinlerden, İsa’nın izleyicilerini tutuklamak ve mahkeme önüne çıkarmak için yetki almıştı.

Ancak sonradan Pavlus değişiverdi: “Saul ise Rab’bin öğrencilerine karşı hâlâ tehdit ve ölüm soluyordu. Başkâhine gitti, Şam’daki havralara verilmek üzere mektuplar yazma-sını istedi. Orada İsa’nın yolunda yürüyen kadın erkek, kimi bulsa tutuklayıp Kudüs’e getirmek niyetindeydi. Yol alıp Şam’a yaklaştığı sırada, birdenbire gökten gelen bir ışık çev-resini aydınlattı. Yere yıkılan Saul, bir sesin kendisine, ‘Saul, Saul,

neden bana zulmediyorsun?’ dediğini işitti. Saul, ‘Ey efendim, sen kimsin?’ dedi. ‘Ben, senin zulmettiğin İsa’yım’ diye cevap geldi. ‘Haydi kalk ve kente gir, ne yapman gerektiği sana bildirilecek.’ Saul’la birlikte yolculuk eden adamların dilleri tutuldu, oldukları yerde kalakaldılar. Sesi duydularsa da, kimseyi göremediler. Saul yerden kalktı, ama gözlerini açtığında hiçbir şey göremiyordu. Sonra kendisini elinden tutup Şam’a götürdüler. Üç gün boyunca gözleri gör-meyen Saul hiçbir şey yiyip içmedi.

“Şam’da Hananya adında bir İsa öğrencisi vardı. Bir görünümde Rab ona, ‘Hananya!’ diye seslendi. ‘Buradayım, Rab’ dedi Hananya. Rab ona, ‘Kalk’ dedi, ‘Doğru Sokak denilen sokağa git ve Yahuda’nın evinde Saul adında Tarsuslu birini ara. Şu anda orada dua ediyor. Görümünde yanına Hananya adlı birinin geldiğini ve gözlerini açmak için ellerini kendisinin üzerine koyduğunu görmüştür” (*İncil, Elçilerin İşleri 9:10-12*).

Bu noktada İmanlıların neden Pavlus’tan korktukları anlaşılabilir: “Hananya şöyle karşılık verdi: ‘Rab, birçoklarının bu adam hakkında neler anlattıklarını duydum. Kudüs’te senin kutsallarına nice kötülük yapmış! Burada da senin adını anan herkesi tutuklamak için başkâhinlerden yetki almıştır.’ Rab ona, ‘Git!’ dedi. ‘Bu adam, benim adımla diğer uluslara, krallara ve İsrail oğullarına duyurmak üzere seçilmiş bir araçtır. Benim adımla uğruna ne kadar sıkıntı çekmesi gerekeceğini ona göstereceğim.’ Bunun üzerine Hananya gitti, eve girdi ve ellerini Saul’un üzerine koydu. ‘Saul kardeş’ dedi, ‘sen buraya gelirken yolda sana görünen Rab, yani İsa, gözlerin açılsın ve Kutsal Ruh’la dolasın diye beni yolladı.’ Hemen o anda Saul’un gözlerinden perde gibi bir şeyler

düştü. Yeniden görmeye başlayan Saul kalktı, vaftiz oldu, sonra yemek yiyip kuvvet buldu” (*İncil, Elçilerin İşleri 9:13-19*). Pavlus daha sonra, “Rabbimiz İsa’yı görmedim mi?” şeklinde konuşmuştur (*İncil, 1.Korintliler 9:1*). Mesih’in kendisine görünmesini, dirilişinden sonra elçilere görünmesiyle birlikte dile getirmiştir. “Bundan sonra Yakup’a, sonra bütün elçilere ve en son, zamansız doğmuş bir çocuğa benzeyen bana da göründü” (*İncil, 1.Korintliler 15:7-8*).

Pavlus İsa’yı, karşı koyamayacağı bir şekilde gördü. Müjdeyi kendi seçimiyle değil, gereklilikten duyurdu. “Müjde’yi yayıyorum diye övünmeye hakkım yok. Çünkü bunu yapmakla yükümlüyüm. Müjde’yi yaymazsam vay halime!” (*İncil, 1.Korintliler 9:16*).

Pavlus’un İsa’yla karşılaşması ve ardından iman edişi, ani ve beklenmeyen bir biçimde gerçekleşti. “Ben öğleye doğru yol alıp Şam’a yaklaşırken, birdenbire gökten parlak bir ışık çevremi aydınlattıverdi” (*İncil, Elçilerin İşleri 22:6*). Pavlus bu göksel kişinin kim olduğunu tahmin edemezdi. Nitekim Nasıralı İsa olduğunu duyunca şaşkına döndü ve titremeye başladı.

Pavlus’a Şam yolunda neler olduğuna ilişkin tüm ayrıntıları, kronolojisini ve psikolojisini bilemeyiz. Ama bildiğimiz tek şey, Pavlus’a, yaşamının her yönünü köklü bir biçimde değiştiren bir şey olduğudur.

İlk önce Pavlus’un kişiliği değişti. Britannica ansiklopedisi Pavlus’un iman etmeden önceki halini zalim, acılık dolu, yobaz, kibirli, öfkeli sözleriyle tanımlar. Oysa imana geldikten sonra sabırlı, kibar, özverili bir insan olmuştur.

İkincisi, Pavlus'un İsa'yı izleyenlerle arasındaki ilişki değişti. "Saul, birkaç gün Şam'daki öğrencilerin yanında kaldı" (*İncil, Elçilerin İşleri 9:19*). Elçilere gittiği zaman da onların dostluğuyla karşılandı.

Üçüncüsü, Pavlus'un bildirisi değişti. Yahudi mirasına olan sevgisi devam etse bile, acılık dolu bir düşmandan, Mesih inancının ateşli bir yayıcısı haline dönüştü. "Havralarda İsa'nın Tanrı'nın Oğlu olduğunu hemen duyurmaya başladı" (*İncil, Elçilerin İşleri 9:20*). Pavlus'un düşünceleri değişime uğramıştı. Geçirdiği deneyim Pavlus'u Ferisilerin iddialarının tersine, İsa'nın Mesih olduğunu kabul etmeye yöneltti. Yeni kabul ettiği Mesih kavramı, düşüncesinde tam bir devrim yarattı. Pavlus, önceleri çarmıha gerilmiş bir adamın Mesih olamayacağını şiddetle savunuyordu. Ancak İsa'nın Mesih olduğunu kendisi de anlayınca, düşüncelerini yeniden gözden geçirmek zorunda kaldı.

Çarmıhta ölüme mahkum edilmek Tanrı'nın laneti anlamına geliyordu. İsa da bu şekilde öldüğünden Pavlus, O'nun Mesih olduğu iddialarına şiddetle karşı çıkıyordu. Ancak sonradan, çarmıhın Tanrı'nın Mesih aracılığıyla dünyayı kendisiyle barıştırma amacını taşıdığını gördü. Pavlus çarmıh aracılığıyla Mesih'in uğrumuza lanetlendiğini (*İncil, Galatyalılar 3:13*) ve Tanrı'nın Mesih'i bizim için günah yaptığını (*İncil, 2. Korintliler 5:21*) gördü. Mesih'in ölümü yenilgi değil, dirilişle pekişen büyük bir zaferdi. Çarmıh bir sendeleme taşı değil, Tanrı'nın Mesih aracılığıyla sunduğu kurtuluşun özüyüdü. Pavlus'un müjdeyi yaymaya yönelik vaazları, Mesih'in acı çekip ölümden dirilmesi gerektiğine ilişkin kanıtlar sunmaktan ibaretti. "Size duyurmakta olduğum bu İsa, Mesih'tir" diyordu (*İncil, Elçilerin İşleri 17:3*).

Dördüncüsü, Pavlus'un görevi değişmişti. Pavlus, Yahudi olmayanlardan nefret eden bir kişiydi. Ancak yine Yahudi olmayanlara hizmet ederek, onlara müjdeyi duyuran bir kişi haline dönüştü. Yahudi milliyetçisi yerine Yahudi olmayanların müjdecisi oldu. Pavlus, Yahudi olmayanları Tanrı'nın seçilmiş halkından düşük düzeydeki ikinci sınıf insanlar olarak aşağılıyordu. Ne var ki Şam'da geçirdiği deneyim, Pavlus'u, yaşamı ve amacı Yahudi olmayanlara hizmet etmeye adanmış bir elçi durumuna getirdi. Pavlus kendisine görünen Mesih'in, tüm insanların Kurtarıcısı olduğunu kavramıştı. Pavlus, Yahudiliği sıkıca gözeten bir Ferisiyken, şiddetle karşı koyduğu bu Mesih inancının baş savunucusu durumuna gelmişti. Öyle değişmişti ki: "Onu duyanların hepsi şaşkına döndü. 'Kudüs'te bu adı ananları kırıp geçiren adam bu değil mi? Buraya da, öylelerini tutuklayıp başkâhinlere götürmek amacıyla gelmedi mi?' diyorlardı" (*İncil, Elçilerin İşleri 9:21*).

Tarihçi Philip Schaff şunları söylemiştir: "Pavlus'un iman edişi, yalnızca kendi kişisel yaşamında değişiklik yaratmakla kalmamış, ilk kilisenin, dolayısıyla da insanlığın tarihinde büyük bir dönüm noktası olmuştur. Pentikost mu-cizesinden sonra en verimli olaydır. Üstelik Mesih inancının evrensel zaferinin devam etmesine yaramıştır."

Houston Üniversitesi'nde öğle yemeği yerken, bir öğrencinin yanında oturuyordum. Onunla Mesih inancını tartışmaya başladım. Bana, Mesih'e ya da Mesih inancına ait olan hiçbir tarihsel kanıt bulunmadığını söyledi. Bu çocuk bir tarih öğrencisiydi. Ders kitaplarından birinin Roma tarihine ait olduğunu gördüm. Kitabın içinde, elçi Pavlus ve Mesih inancı üzerine bir bölüm olduğunu söyledi. Bölümü okuduktan

sonra Pavlus'la ilgili kısmın Tarsus'lu Saul'un yaşa-mını tanımlayarak başladığını ve Elçi Pavlus'un yaşamını tanımlayarak bittiğini görerek şaşır-dı. Kitabın son parag-rafında, Pavlus'un bu iki kişiliği arasında ne olduğunun bi-linmediğini yazıyordu. İncil'de Elçilerin İşleri kitabını açıp Mesih'in ölümden dirildikten sonra Pavlus'a görüldüğü kısmı gösterdim. Öğrenci, Pavlus'un iman edişinin en man-tıklı açıklamasının bu olduğu sonucuna vardı. Sonradan ken-disi de Mesih'e Kurtarıcı olarak iman etti.

Elias Andrews şöyle bir yorum yapıyor: “Ferisilerin Ferisi bu kişinin köklü değişimi, iman ettiği inancın doğ-ruluğuna ve gücüne en inandırıcı kanıttır. Pavlus'un ba-şarıları yanında Büyük İskender'in ve Napolyon'un başa-rıları sönük kalır.” Pavlus, “sekiz kez zincire vuruldu, müj-deyi Doğu'da ve Batı'da duyurdu. Batı'nın sınırına geldi; ve yöneticiler tarafından şehit edildi.”

Pavlus defalarca, ölümden dirilmiş olan Mesih'in yaşa-mını değiştirdiğini belirtti. Mesih'in ölümden dirildiğine öy-le emindi ki, kendisi de inancı yüzünden şehit oldu.

Oxford Üniversitesi'nden iki profesör, Mesih inancının temelini yıkmaya karar verdiler. Birisi dirilişin yanlışlığını kanıtlarken, diğeri Tarsus'lu Saul'un asla iman etmediğini ortaya koyacaktı. Ne var ki ikisi de tam tersi sonuçlara ulaş-tılar ve İsa'nın ateşli izleyicileri oldular. Şöyle yazmışlardır: “Yalnızca Pavlus'un iman edişi ve elçiliği bile Mesih inan-cının Tanrısal bir esin olduğunu kanıtlamaya yeterlidir. Pav-lus'un Mesih uğruna 25 yıllık hizmeti ve acılara katlanışı gerçektir. O halde iman edişi de gerçektir. Çünkü her şey bu ani değişiklikle başladı. Pavlus'un iman edişi gerçekse, İsa

Mesih ölümden dirilmiştir. Çünkü Pavlus'un yaptığı her şey tümüyle Mesih'i görmüş olması temeline dayanıyordu.

8

İYİ BİR İNSANI NASIL HAKSIZ ÇIKARABİLİRSİNİZ?

Uruguay Üniversitesi'nden bir öğrenci bana, “Profesör Dowell, Mesih inancını neden çürütemiyorsunuz?” diye sormuştu. Ben de, “Bir tek nedenden dolayı” diye yanıt vermiştim. “Tarihteki bir tek olayı çürütemiyorum. O da İsa Mesih’in dirilişidir.”

Bu konuyu 700 saat kadar inceledikten ve temelini tümüyle araştırdıktan sonra şu sonuca vardım: İsa Mesih’in ölümden dirilişi ya insanlığa yapılan en kötü, en zalimce ve alçakça düzenbazlık, ya da tarihin en önemli gerçeğidir.

Diriliş konusu, “Mesih inancı gerçek midir?” sorusunu felsefe sahasından çıkarıp tarih sahasına sokar. Mesih inancının tarihsel olarak kabul edilebilir bir temeli var mıdır? Dirilişin gerçekliğine inanmak için yeterli kanıt var mıdır?

Dirilişle ilgili bazı gerçekler şunlardır: Geleceği Tev-rat'ta önceden bildirilen Mesih olduğunu öne süren bir Ya-hudi peygamberi, Nasıralı İsa tutuklanmış, siyasi bir suçlu olarak yargılanmış ve çarmıha gerilmiştir. Ölümünden ve gö-

mülmesinden üç gün sonra, mezarına giden birkaç kadın cesedinin yok olduğunu görmüştür. Bu kişinin öğrencileri O'nu Tanrı'nın ölümden dirilttiğini söylemiş, göğe alınma-dan önce birkaç kez kendilerine göründüğünü iddia etmiş-lerdir.

Mesih inancı işte bu temel üzerine kurularak tüm Roma İmparatorluğuna yayıldı. Çağlar boyunca büyük bir etkisi oldu.

İsa Mesih gerçekten ölümden dirildi mi?

İSA'NIN GÖMÜLMESİ

İsa'nın bedeni Yahudi geleneklerine uygun olarak, keten bezlere sarılmıştı. Yaklaşık 50 kiloluk kokulu baharat, yapışkan bir madde kıvamında karıştırılarak bedenın çevresindeki bezlere sürüldü.

Beden kayadan oluşan sağlam bir mezara konuldu. Son derece büyük bir taş, (aşağı yukarı iki ton ağırlığında) kaldıraçlar aracılığıyla mezarın girişine yuvarlandı.

Son derece disiplinli Romalı bir manga asker, mezarı güvenlik altına almak için oraya yerleştirildi. Cezalandırma korkusu özellikle gece nöbetlerinde görevin kusursuz bir dikkatle yapılmasını sağladı. Bu manga, mezara Roma gücünü ve yetkisini simgeleyen mührü bastı. Girişteki taşı hareket ettirmeye çalışan kişi mührü kıracak ve Roma yasa-sını çiğnemiş olacaktı. Ne var ki tüm bunlara karşın mezar boştu.

BOŞ MEZAR

İsa'nın izleyicileri, O'nun ölümden dirildiğini söylediler. İsa'nın kendilerine kırk gün boyunca inandırıcı kanıtlarla

göründüğünü öne sürdüler. Elçi Pavlus, İsa'nın, bir kez 500 izleyicisine birden görüldüğüne, bunların çoğunun hala hayatta olduğunu ve kendisinin yazdıklarını doğrulamak için bu kişilere başvurulabileceğini söylemiştir.

Boş mezarın inkâr edilmesi olanaksızdı, çünkü hemen herkesin bundan haberi vardı. Eğer mezarın boş olduğunu halk görmemiş olsaydı, İsa'nın dirilişi hikayesine Kudüs'te bir saat bile inanılmazdı.

Eğer tüm kanıtlar titizlikle ve adil bir şekilde değerlendirilirse, tarihsel araştırmalara göre İsa'nın mezarının Pazar sabahı boş olduğu sonucu doğrudur. Bu gerçeğe aykırı hiçbir yazınsal, epigrafik ya da arkeolojik bulunamamıştır.

Boş mezarı nasıl açıklayabiliriz? Bunun doğal bir nedeni olabilir mi?

İmanlılar, şaşırtıcı tarihsel kanıtlara dayanarak İsa'nın, Tanrı'nın doğaüstü gücüyle ölümden dirildiğine inanmaktadırlar. Buna inanmak çağdaş bir akla zor gelebilir, ancak ilerde de açıklayacağım gibi, inanmamak daha zordur.

Dirilişten sonra mezarın durumu önemlidir. Roma mühürü kırılmıştı ve bunu yapmanın cezası baş aşağı çarpmıya gerilmekti. Girişteki büyük taş yerinden oynatılmış, üstelik sanki taşınmış ya da elle kaldırılıp konulmuş gibi girişten uzağa yuvarlanmıştı. Manga kaçmıştır. Tarihçi Justin, Digest adlı eserinde (49:16) bir mangayı idama götüren 18 suçu sıralar. Bunlardan ikisi, uyumak ve görev yerini terk etmektir.

Mezara gelip boş bulan kadınlar korkuya kapıldılar, geri dönüp İsa'nın öğrencilerine durumu anlattılar. Bunun üzerine

Petrus ve Yuhanna mezara koştular. Mezara ilk varan Yuhanna oldu. Ketten bezler yerdeydi ve içi boştu. Mesih'in bedeni bu bezlerden sıyrılmıştı.

Ölümünden dirilişi açıklamaya yönelik doğal nedenler, oldukça zayıftır. Aslına bakarsanız bunlar, diriliş gerçeğini kanıtlamaya yardımcı olurlar.

YANLIş MEZAR MI?

Kirsopp Lake tarafından ortaya atılan bir kurama göre bedeninin kaybolduğunu söyleyen kadınlar yanlışlıkla başka bir mezara gitmişlerdir. Bu doğruysa, öğrenciler de yanlışlık yapıp başka bir mezara girdiler. Ne var ki, bedeninin alınmasını önlemek için mezara askeri manga yerleştiren Yahudi yetkililer yer konusunda yanılmış olamazlar. Romalı askerler de böyle bir yanılığya düşemezler, çünkü zaten oradaydılar.

Eğer yanlış bir mezar söz konusu olsaydı, Yahudi yetkililer doğru olan mezardan bedeni çıkartıp diriliş söylen-tisine hemen son verirlerdi.

Başka bir açıklama ise, dirilişten sonra İsa'nın öğrencilere görüncesinin aslında halüsinasyon ya da illüzyon olduğu şeklindedir. Ancak tarihsel durum ve elçilerin akıl yapıları halüsinasyonları yaratan psikolojik ilkelere yer vermektedir.

O halde, gerçek bedene ne olmuştur, İsa nereye gitmiştir?

BAYILMA KURAMI

Birkaç yüzyıl önce Venturini tarafından ortaya atılan bugün de bazı kişilerin öne sürdükleri bayılma kuramına göre İsa aslında ölmemiş; kan kaybından ve yorgunluktan bayılmıştır. Herkes İsa'nın öldüğünü sanmıştır. Fakat İsa daha sonra kendine gelmiş, öğrencileri de O'nun ölümden dirildiğini sanmıştır.

Dirilişe inanmayan kuşkucu Strauss bile İsa'nın bayılmış olması kuramına karşı çıkmıştır: “Mezardan yarı ölü bir durumda çalınmış, zayıf, hasta, tıbbi müdahaleye muhtaç olan; tedavisi, dinlenmesi ve güçlenmesi gereken bir kim-senin, öğrencilerine ölümü ve mezarı yenmiş görkemli bir Yaşam Önderi izlenimi vermesi olanaksızdır. Tam tersi, İsa'nın böyle bir baygınlıktan aylmış olması, öğrenciler üzerinde daha önceden yaratmış olduğu görkemli izlenimi bozardı. Üstelik bu olasılık, öğrencilerin kederini coşkuya, saygılarının tapınmaya dönüşmesi için son derece yeter-sizdir.”

BEDEN ÇALINDI MI?

Başka bir kurama göre, Roma mangası uyurken öğrenciler bedeni çalmıştır. Ancak öğrencilerin içinde bulunduğu depresyon ve korkaklıkları, böyle bir varsayımı ortadan kaldırıyor. Mezardaki askerlerle yüzleşme tehlikesini göze alacak kadar cesur ve girişken değildiler. Üstelik ruh durumları bunu yapmaya elverişli değildi.

Bu olasılık öğrenciler hakkındaki tüm bildiklerimizle çelişmektedir: Ahlaksal öğretileri, yaşam nitelikleri, İsa uğruna çektikleri acılar ve gördükleri zulümleri bu varsayımı ortadan kaldırıyor. Üstelik İsa'nın bedenini çalmış olmaları, terk edilmiş ve ümitleri kırılmış kaçakları, hiçbir baskının

durduramadığı cesur tanıklar haline getirmeye yetmez. Yahudi ve Romalı yetkililerin Mesih'in bedenini almış olduk-ları varsayımı ise aynı derecede mantık dışıdır. Yetkililer bedeni alıp sakladılarsa, öğrenciler Kudüs'te dirilişi vaaz ederken, nerede olduğunu neden söylemediler? Oysa bedeni bir arabaya koyup Kudüs'ün ortasına sürebilirlerdi. Böylece Mesih inancını daha başlamadan yok etmiş olurlardı. Neden böyle yapmadılar?

“İsa'nın öğrencilerinin böyle bir masal uydurup bunu, İsa'nın bedenini ortaya çıkarıp gösterecek kişilerin arasında vaaz etmeleri kuramı mantık dışıdır.”

DIRİLİŞE KANIT

Oxford'da modern tarih bölümü başkanı olan Thomas Arnold, aynı zamanda Roma tarihi adlı eserin yazarıdır. Tarihsel gerçekleri değerlendirme konusunda kanıtların önemini iyi bilmektedir. Kendisi şöyle demiştir: “Başka zamanların tarihleri üzerinde yıllarca çalışmalar ve incelemeler yaptım. Bu tarihlerin kayıtlarını yazan kişilerin kanıtlarını değerlendirdim, ölçtüm ve sınıladım. İnsanlık tarihinde her çeşit kanıtla doğruluğu ispatlanmış olan bir gerçek varsa, o da Tanrı'nın ölen ve ölümden dirilen Mesih aracılığıyla bize sunduğu büyük belirtidir.

Bütün kanıtları bir araya koyarak şunu söyleyebiliriz: Mesih'in dirilişinden daha iyi ve çeşitli bir şekilde kanıtlanmış başka bir tarihsel olay yoktur. Harvard üniversitesi profesörlerinden ve Amerika'nın en büyük hukukçularından biri olan Dr.Simon Greenleaf elçilerin Mesih'in dirilişine ilişkin tanıklıklarının yasal değerini inceleyen kitabında şunları

yazıyor: “İsa gerçekten ölümden dirilmemiş olsaydı, ısrarla dirilişi vaaz etmeleri olanaksızdı. Bugün adalet mahkemelerindeki yasal kanıt kurallarına göre Mesih’in dirilişi, tarihin en iyi desteklenen olaylarından biridir.”

Başka bir hukukçu, Frank Morrison diriliş kanıtını çürütmeye karar vermişti. İsa’nın gelmiş geçmiş en büyük insanlardan biri olduğuna inanıyordu. Ama söz konusu diriliş olduğunda İsa’nın öyküsüne mitoloji karıştığını düşünüyordu. İsa’nın son günleriyle ilgili bir inceleme yazmaya karar verdi. Bu çalışmasında dirilişin olmadığını kanıtlayacaktı. İsa’ya mantıklı ve aydın bir yaklaşımın dirilişi çürüteceğini düşünüyordu. Bununla birlikte, aldığı hukuk eğitimi ışığında kanıtları incelemesi düşüncelerini değiştirdi. En sonunda “Taşı Kim Kaldırdı?” adlı bir kitap yazdı. Kitabın ilk bölümü “Yazılmayı Reddeden Kitap” başlığını taşıyordu. Ge-ride kalan bölümlerde ise Mesih’in dirilişinin kanıtları sergileniyordu. “Bu tarihsel olayların tek mantıklı açıklaması, Tanrı’nın İsa’yı bedensel olarak ölümden dirilttiğidir. Bugün İsa Mesih’e iman eden bir kişi, ilk imanlılar gibi imanın masal ya da efsane üzerine değil, diri Mesih’e ve boş mezar kanıtlarına dayandığını bilebilir.

Hepsinden önemlisi, imanlı, ölümden dirilmiş olan Mesih’in gücünü kendi yaşantısında görebilir. Birincisi, günahlarının bağışlandığını bilebilir (1.Korintliler 15:3). İkincisi, sonsuz yaşama sahip olduğuna ve kendisinin de İsa gibi ölümden sonra dirileceğine ve sonsuza dek yaşayacağına emin olabilir (1.Korintliler 15:19-26). Üçüncüsü, anlamsız ve boş bir yaşamı bırakarak İsa Mesih’te yeni bir varlık olmak üzere değişebilir (Yuhanna 10:10; 2.Korintliler 5:17).

Sizin değerlendirmeniz ve kararınız nedir? Boş mezar konusunda ne düşünöyorsunuz?

Eski İngiltere Adalet bakanlarından Lord Darling şö sonuca varıyor: “Hem olumlu hem de olumsuz; hem durumlara hem de koşullara bağlı o kadar çok kanıt var ki, dünyanın her jürisi, diriliş öyküsüne gerçek hükmü verecektir.”

9

GERÇEK MESİH LÜTFEN AYAĞA KALKSIN!

İsa, kendisinin Tanrı'nın Oğlu Mesih olduğunu kanıtlayacak bir çok kimlik kartına sahipti. Bu bölümde çoğu zaman göz ardı edilen, ama aslında en büyük kanıtlardan biri olan peygamberliklere değineceğim.

İsa, Mesih olduğunu kanıtlamak için sık sık Tevrat'taki peygamberliklere başvururdu. *İncil, Galatyalılar 4:4*, "Ama zaman dolunca Tanrı, Yasa altında doğanları özgürlüğe kavuşturmak için kadından doğan, Yasa altında doğanları özgürlüğe kavuşturmak için kadından doğan, Yasa altında doğan öz Oğlunu gönderdi" diyor. Bu ayetlerde Tevrat'ta önceden bildirilen peygamberliklere referans yapılmaktadır. "Sonra Musa'nın ve tüm peygamberlerin yazılarından başlayarak, Kutsal Yazıların hepsinde kendisiyle ilgili olanları onlara açıkladı" (*İncil, Luka 24:27*). Sonra onlara, "Ben daha sizlerle birlikteyken size şunları söylemişim: Musa'nın Yasasından, peygamberlerin yazılarında ve (*Zebur*) Mez-murlarda benimle ilgili yazılmış olanların tümünün gerçekleşmesi gerektir" dedi (*İncil, Luka 24:44*). "Musa'ya iman etmiş olsaydınız, bana da iman ederdiniz. Çünkü o benim hakkımda yazmıştır" (*İncil, Yuhanna 5:46*). "Babanız İbrahim günümü göreceği

için sevinçle coşmuştu. Gördü ve sevindi” (*İncil, Yuhanna 8:56*). İncil’i yazan elçiler de İsa’nın Tanrı’nın Oğlu olduğunu göstermek için sık sık gerçekleşmiş olan peygamberliklere başvurdular. “Ama tüm peygamber-lerin ağzından Mesih’inin acı çekeceğini önceden bildiren Tanrı, sözünü bu şekilde yerine getirmiştir” (*İncil, Elçilerin İşleri 3:18*). “Pavlus, her zamanki gibi Yahudilere giderek art arda üç Sept günü onlarla Kutsal Yazılar üzerinde tartıştı. Mesih’in acı çekip ölümden dirilmesi gerektiğine dair açık-lamalarda bulunuyor, kanıtlar gösteriyordu. ‘Size duyur-makta olduğum bu İsa, Mesih’tir’ diyordu” (*İncil, Elçilerin İşleri 17:2,3*). “Aldığım bilgiyi size öncelikle ilettim. Şöyle ki, Kutsal Yazılar uyarınca Mesih, günahlarımıza karşılık öldü, gömüldü ve Kutsal Yazılar uyarınca üçüncü gün ölüm-den dirildi (*İncil, 1.Korintliler 15:3,4*).

Tevrat’ta, bir tek kişinin yaşamında, İsa Mesih’te gerçekleşen 60 tane ana peygamberlik ve yaklaşık 270 tane küçük ön bildiri vardır. Bütün bu peygamberliklere bakmak yararlı olacaktır. İsminiz ve unvanınızın ne denli önemli olduğunu belki şimdiye kadar hiç fark etmediniz. Ancak bu tür ayrıntılar, sizi dünya üzerinde yaşayan milyarlarca insandan ayırır.

TARİHTEKİ İŞARET

Tanrı buna benzer daha fazla ayrıntıyla Oğluna, Mesih’e, insanlığın Kurtarıcısına işaret etti. Böylece O’nu tarihte yaşamış diğer insanlardan ayırdı. Bu ayrıntılar 1000 yıllık bir süre boyunca yazılmıştır, ama İsa’nın gelişine ilişkin 300’den fazla peygamberlik içerir. Olasılık bilimini kullanarak, bu peygamberliklerin yalnızca kırk sekizinin bir tek kişide

gerçekleşmesi olasılığının 10x157'de bir olduğunu hesaplıyoruz.

Üstelik peygamberlikler, Mesih'in gelişinden en az 400 yıl önce yapılmıştır. Bazı kişiler, bu peygamberliklerin İsa'dan sonra yazıldığını ve O'nun Tanrı'nın Oğlu olduğunu kanıtlamak için uydurulduğunu söyleyebilir. Ne var ki, İbranice Tevrat'ın Grekçe'ye ilk çevirisi olan Septuagint, yaklaşık M.Ö. 150-200 yıllarında çevrilmiştir. Bu Grekçe çeviri, peygamberliklerin yazıldığı tarihle, Mesih'te gerçekleştiği tarih arasında en az iki yüzyıllık zaman aralığı olduğunu kanıtlıyor.

Tanrı, tarihe yalnızca Mesih'in gerçekleştirebileceği bir işaret bırakıyordu. Tarihte yaklaşık olarak kırk kişi beklenen Mesih olduğunu iddia etmiştir. Ancak yazılan peygamberlikler yalnızca bir tek kişide, İsa'da gerçekleşti.

Bu peygamberlikler nelerdir? Tanrı Oğlu'nun ortaya çıkışını hangi olaylar gösterecekti?

Başlangıç olarak, Tekvin/Yaratılış 3:15'e dönmemiz gereklidir. Mesih'e ilişkin ilk peygamberlik burada bulunur. Kutsal yazıların tümünde yalnızca bir tek kişi "kadının tohumundan" doğmuştur. Geri kalanların hepsine erkeğin tohumu da katılmıştır. Bu kişi aynı zamanda dünyaya gelecek ve Şeytan'ın işlerini bozacaktır (başına saldıracak).

Tevrat, Tekvin 9 ve 10. bölümlerde Tanrı bu kişinin özelliklerini daha belirli hatlarla belirlemektedir. Nuh'un, Sam, Yafet ve Ham adlı üç oğlu vardır. Bugünün bütün uluslarının kökü bu üç adama dek uzanır. Ancak Mesih bunlardan yalnızca birinin, Sam'ın soyundan gelecekti.

Daha sonra, M.Ö. 2000 yılına gelindiğinde, Tanrı İbrahim adını verdiği bir kişiyi Kildanilerin Ur şehrinden çağırır. Tanrı İbrahim'e, Mesih'in onun soyundan geleceğini bildirir (*Tevrat, Tekvin 12:3*). Dünyanın tüm ulusları İbrahim aracılığıyla kutsanacaktır. İbrahim'in iki oğlu, İshak ve İsmail doğduğu zaman, Tanrı İshak'ı seçer; Mesih onun soyundan gelecektir (*Tevrat, Tekvin 17:21*).

İshak'ın iki oğlu olur. Yakup ve Esav; Tanrı Yakup'un soyunu seçer (*Tevrat, Tekvin 28; 35:10-12; Sayılar 24:17*). Yakup'un oniki oğlu olur ve uzun bir süre boyunca bunlardan İsrail'in on iki oymağı ortaya çıkar. Daha sonra Tanrı, Mesih'in Yahuda oymağı aracılığıyla geleceğini bildirir. Diğer onbir oymak elenmiş olur. Yahuda oymağının tüm aile soyları içinden de Yesse'nin soyu seçilir (*Tevrat, Yeşaya 11:1-5; 1.Samuel 16:1*).

Yesse'nin sekiz çocuğu vardır. *Tevrat, 2.Samuel 7:12-16* ve *Tevrat, Yeremya 23:5*'de Tanrı Yesse'nin bir tek çocuğunu seçer. Bu da Davut'tur. Tanrı'nın Oğlu, kadının tohumundan doğacak, Sam'ın soyundan, Yahudi ırkından, İshak'ın soyundan, Yakup'un soyundan ve Yahuda oymağını izleyerek Davut'un evinden çıkacaktır.

M.Ö. 1012 yılında gelen bir peygamberliğe göre Mesih'in elleri ve ayakları delinecektir (*Tevrat, Mezmur 22:6-18; Zekeriya 12:10; İncil, Galatyalılar 3:13*'le kıyaslayın). Bu peygamberlik Romalılar çarmıha gerilme yoluyla idamı keşfetmeden 800 yıl önce yazılmıştır.

Tevrat, Yeşaya 7:14'teki peygamberliği göre Mesih bakireden doğacaktır; insan planlamasının ve kontrolünün dışında, doğal olmayan bir dölllenmeyle doğal bir doğum

olacaktır. Tevrat: Yeşaya ve Zebur-Mezmurlar'da Mesih'in başından geçecek olan birçok olay peygamberlik şeklinde yüzyıllar öncesinden bildirilmiştir (*Tevrat: Yeşaya 8:14; 28:16; 50:6; 52:13; 60:3; Zebur-Mezmur 22:7,8; 118:22*). Mesih'in geldiği zamanki toplumsal durum, insanlarla ilişkileri, Yahudilerin onu reddedişi, Yahudi olmayanların iman edişleri önceden yazılmıştır. Mesih'ten hemen önce ortaya çıkacak olan haberci, çöldeki ses, Rab'bin yolunu hazırlayacak olan kişi, Vaftizci Yahya peygamberlikle kaydedilmiştir (*Tevrat, Yeşaya 40:3; Malaki 3:1*).

OTUZ PARÇA GÜMÜŞ

Mesih'in yaşantısını daha da belirleyecek olan bir peygamberliğin yedi küçük ön bildirisine bakalım (*Tevrat, Zekeriya 11:11-13; Zebur-Mezmur 41; Yeremya 32:6-15 ve İncil, Matta 27:3-10. Yeremya 32:6-15 ve Matta 27:3-10*'la kıyaslayın). Burada Tanrı, Mesih'in (1) bir arkadaşı tarafından, (2) otuz parça, (3) gümüş karşılığında, (4) ele verileceği ve gümüşün (5) bir tapınakta, (6) yere atılacağını ve (7) bir çömlekçi tarlası satın almak için kullanılacağını bildiriyor.

Tevrat, Mika 5:2'de Tanrı, Mesih'in doğum yeri olarak dünyanın bütün şehirlerini bırakıp 1000 kişiden az nüfusa sahip olan Beytlehem şehrini seçmiştir.

Tanrı, daha sonra bir dizi peygamberlikle, bu kişiyi ayıracağı zaman sırasını bile tanımlamıştır. Örneğin *Tevrat, Malaki 3:1*'de ve diğer dört Tevrat ayetine göre Mesih'in Kudüs'teki tapınağa gelmesi gerekliydi. Tapınağın M.S. 70 yılında yıkıldığını ve bir daha hiç yapılmadığını hatırlarsak bu ayetlerin önemini kavrayabiliriz.

Mesih'in geleceği soyun titizlikle çizilmesi, yer, zaman, doğumda yatırıldığı yemlik, insanların tepkileri, ele verilme, ölüm biçiminin hepsi yüzyıllarca önceden titizlikle bildiriliyor. Ancak bunlar, Tanrı'nın Oğlunu, ayırt edebilmemiz için yüzlerce ayrıntıdan yalnızca bir kaçıdır.

İTİRAZ: GERÇEKLEŞEN BU PEYGAMBERLİKLER YALNIZCA BİR TESADÜFTÜR

Bir kuşkucu, “Nedenmiş efendim, bu peygamberliklerin bazılarını Musa'nın, Bush'un yaşamında bulabilirsiniz” diye soruyor.

Evet, bu peygamberliklerden bir ya da ikisinin başka insanların yaşamlarında gerçekleştiği doğrudur. Ancak 60 ana peygamberlik ve 270 küçük ön bildirimnin hepsinin üzerende gerçekleştiği tek kişiyi bulamazsınız. Aslında bu peygamberliklerin yarısının bile İsa Mesih'ten başka bir kişinin yaşamında gerçekleştiğini kanıtlayabilene Denver kentindeki İmanlı bir yayın kuruluşu 1.000 dolarlık ödül verecektir.

Amerikan Bilim Derneği, çağdaş olasılık bilimini kullanarak sekiz peygamberliği incelemiştir. Yalnızca sekiz peygamberliğin bir kişide gerçekleşmesi olasılığı 10×17 'de birdir. Yani 100.000.000.000.000.000 kişiden yalnızca birisinin yaşamında bu peygamberlikler gerçekleşebilir. 10×17 tane gümüş lirayı alın ve Texas'ın yüzölçümünü bunlarla kaplayın. Tüm eyaletin üzeri üst üste iki sıra gümüş lirayla kaplanacaktır. Sonra bir adamın gözlerini bağlayın ve yerden doğru olan gümüş lirayı seçmesini söyleyin. Bu adamın doğru lirayı seçme olasılığı nedir? İşte aynı şekilde, peygam-

berlerin bu sekiz peygamberliği bir tek kişide gerçekleşecek şekilde tahmin etme olasılıkları da aynı derecededir.

Bu peygamberlikler Tanrı tarafından verilmiş olsun, ya da peygamberler kafalarından uydurmuş olsunlar, hepsinin bir kişide gerçekleşme olasılığı 10x17'dir ve hepsi de yalnızca İsa Mesih'te gerçekleşmiştir.

Bu da peygamberlikleri yalnızca Tanrı'nın esinlemiş olduğunu açıkça ortaya koyuyor.

BAŞKA BİR İTİRAZ

Bir başka itiraz da İsa'nın Yahudi peygamberliklerini bilerek gerçekleştirmesidir. Bu itiraz başlangıçta mantıksal görünebilir, ancak Mesih'in gelişinin birçok ayrıntıları tümüyle insan denetiminin dışındadır. Örneğin doğum yeri, doğuş şekli, Yahuda'nın ihaneti, ihanet fiyatı, ölüm şekli, insanların tepkileri, İsa'yı aşağılamaları, tükürmeleri, giysi-leri için bahis oynamaları... Kısacası peygamberliklerin yarısından fazlası İsa'nın denetiminin tümüyle dışındadır. İşte bu yüzden İsa da, elçiler de iddialarını kanıtlamak için yazılı peygamberliklere başvurular.

Tanrı neden bu kadar çok belirtiyeye gerek gördü? Bence İsa Mesih dünyaya geldiği zaman, O'nun, tüm belirleyici kimlik kartlarına sahip olmasını istedi. Ama İsa Mesih'in en heyecan verici yönü insanların yaşamlarını değiştirmek için gelmiş olmasıydı. Gelişini destekleyen yüzlerce Tevrat ayetleri, peygamberliğinin doğru olduğunu gösterdi. Ve yine kendisiyle ilgili bizim için yapılan şu vaadi de yalnızca İsa gerçekleştirmiştir: "Size yeni yürek vereceğim ve içinize yeni ruh koyacağım..." (*Tevrat, Hezekyel 36:25-27*); "Bir kimse

Mesih'te ise, yeni yaratıktır; eski şeyler geçmiş, her şey yeni olmuştur” (*İncil, 2.Korintliler 5:17*).

boş sayfa

10

İSA'DAN BAŞKA BİR YOL YOK MU?

Son zamanlarda Texas Üniversitesi'nin mezunlarından biri yanıma gelip, "Neden Tanrı'ya giden tek yol İsa'dır?" diye sordu. İsa'nın, Tanrı'ya giden tek yol olduğunu söy-lediği yerleri gösterdim. İncil'in ve elçilerin tanıklıklarının güvenilir olduğunu, İsa'ya Kurtarıcı ve Rab olarak iman et-mek için yeterince kanıt olduğunu açıkladım. Ama çocuk yine aynı soruyu sordu. "İyi ama, neden İsa? Tanrı'yla ilişki kurabileceğim başka bir yol yok mu? Peki ya diğerleri? Kişi yalnızca iyi ve ahlaklı bir yaşam sürerek Tanrı'ya ulaşamaz mı? Tanrı eğer söylediğiniz gibi sevgi doluysa neden tüm insanları oldukları gibi kabul etmiyor?"

Bir iş adamı bir keresinde bana şöyle demişti: "Tamam, İsa'nın Tanrı'nın Oğlu olduğunu kanıtladınız. Ama İsa'dan başka Tanrı'ya giden hiçbir yok yoktur demeyin bari."

Yukarıdaki yorumlar bugün birçok kişinin sorularını dile getiriyor. Gerçekten, insanın Tanrı'yla ilişki kurması ve günahlarının bağışlanması için neden İsa'yı Kurtarıcı ve Rab olarak kabul etmesi gereklidir? Bu tür soruların nedeni insanların Tanrı'nın kim olduğunu bilmemelerinden kaynak-

lanıyor. Genelde şöyle soru sorulur. “Sevgi dolu bir Tanrı, günahkâr insanın cehenneme gitmesine nasıl izin verebilir?” Fakat, “Kutsal, adil ve doğru olan bir Tanrı nasıl günahkâr insanı yanında barındırabilir?” Birçok kişi Tanrı’nın sevgi dolu bir Tanrı olduğuna inanıyor, ama işte o kadar... Oysa Tanrı yalnızca sevgi Tanrısı değildir. Tanrı aynı zamanda doğru, adil ve kutsaldır.

Tanrı’yı çoğu zaman sıfatları aracılığıyla tanırız. Ancak sıfat Tanrı’nın bir parçası değildir. Tüm sıfatları; doğruluğu, sevgiyi, adaleti ve kutsallığı alıp birbirine eklersek, toplamı Tanrı eder gibi bir düşünce gerçeğe uygun değildir. Sıfat, Tanrı hakkındaki bir gerçeği ifade eder. Örneğin Tanrı sevgidir dediğim zaman, sevginin Tanrı’nın bir parçası olduğunu söylemiyorum. Tanrı sevmektedir, çünkü kendisi sev-gidir.

Ancak insanlığın günaha düşmesiyle başlayıp gelişen bir sorun vardır. Tanrı başlangıçta erkek ve kadını yaratmaya karar vermiştir. İncil’e göre Tanrı sevgisini ve görkemini paylaşmak için insanı yaratmıştır. Ne var ki, Adem ve Havva Tanrı’ya baş kaldırmış ve kendi isteklerini yapmak istemişler, bu şekilde de insan soyuna günah girmiştir. O andan itibaren insanlık günahkâr olmuş ve Tanrı’yla insan arasında derin bir uçurum oluşmuştur. Tanrı görkemini paylaşmak için insanları yaratmış, fakat insanlar O’nun buyruğunu red-detmiş ve günahı tercih etmişlerdir. Tanrı sevgi dolu olduğu kadar kutsal, adil ve doğru bir Tanrı olduğundan günahkâr insanı yok etmesi gerekiyordu. İncil’de “günahın ücreti ölümdür” der. Dolayısıyla ortada büyük bir sorun vardır.

Bu sorunu çözmek için Tanrı Oğlu İsa, insan bedeni alacak ve dünyaya gelecekti. Yuhanna 1.bölümde bu konu açıklanıyor. Tanrısal Söz’ün beden alması ve aramızda yaşa-

ması anlatılıyor. Yine *İncil, Filipililer 2.* bölümde, Tanrı Oğlu'nun tüm yüceliğinden soyunarak kul özünü aldığı söyleniyor.

İsa, Tanrı'ydı ama aynı zamanda insan bedeni almıştı. Kendi seçimiyle günahsız bir yaşam sürdü ve Baba'ya tamamen itaat etti. "Günahın ücreti ölümdür" sözleri O'nun için geçerli değildi. Çünkü kısıtlı bir insan olmasına karşın aynı zamanda da sınırsız Tanrı'ydı. Tüm dünyanın günahlarını üstlenecek sonsuz güce sahipti. 2000 yıl önce çarmıha gerildiği zaman kutsal, doğru ve adil olan Tanrı, tüm öf-kesini Oğlu'nun üzerine döktü. Tanrı'nın, insanın günahları üzerindeki öfkesi kalkmıştı. Çünkü bu günahların cezasını İsa kendi üzerine almıştı.

İnsanlara sık sık, "İsa kimin için öldü?" sorusunu so-rarım ve genellikle, "Benim için" ya da "Dünya için" ya-nıtını alırım. "Evet, doğru" derim, "ama başka kimin için öldü?" "Bilmiyorum" diye cevap verdikleri zaman "Baba Tanrı için" yanıtını veririm. Mesih yalnızca bizim için değil Baba için de öldü. *İncil, Romalılar 3.* bölümde aklanmadan söz edilirken bu da anlatılıyor. Aklanma, "gerekenin tedarik edilmesi" anlamına gelir. İsa çarmıhta öldüğü zaman yalnızca bizim uğrumuza değil, Tanrı doğasının gereğini yerine getirmek, Tanrı'nın insan günahlarına karşılık vereceği ce-zayı çekmek için de öldü.

İsa'nın çarmıhta sunduğu bağışlamayı göstermek için uzun bir süre önce gerçekleşen bir olayı anlatabilirim. Genç bir kadın arabasıyla çok hızlı gitme suçundan tutuklanmıştı. Kendisine suç bildirisi yapıldı ve yargıcın önüne çıkarıldı. Yargıç suçlamayı okudu ve "Doğru mu, değil mi?" diye sordu. Kadın, "Doğru" diye yanıtladı. Bunun üzerine yargıç

tokmağını vurdu ve kadını yüksek miktarda para cezasına çarptırdı. Ardından tuhaf bir şey oldu. Yargıç ayağa kalktı, cübbesini çıkardı, kürsüden indi ve cezayı kendisi ödedi. Nedir bunun açıklaması? Yargıç kadının babasıydı. Kızını seviyordu, ama aynı zamanda adil bir yargıçtı. Kızı kurallara uymamıştı. “Seni seviyorum ve bağışlıyorum. Gidebilirsin” de diyemezdi. Çünkü o zaman doğru bir yargıç olamazdı. Ama kızını o kadar çok seviyordu ki, yargıç cübbesini çıkarıp, kürsüden indi, babası olarak kadını temsil etti ve cezayı kendisi ödedi.

Bu örnek, Tanrı'nın İsa Mesih aracılığıyla günahlarımızı nasıl bağışladığını kısmen gösteriyor. Bizler günahlıyız. İncil, “Günahın ücreti ölümdür” der. Tanrı bizi ne kadar çok severse sevsin, tokmağı vurup ölüm cezası vermek zorun-dadır, çünkü adil ve doğru bir Tanrı'dır. Ama aynı zamanda sevgi dolu bir Tanrı olduğundan, tahtından inip insan bedeni alıp İsa Mesih kimliğine bürünerek günahlarımızın cezasını ödedi. Çarmıha gerilerek öldü.

Birçok kişi “Neden?” diye sorabilir, “bütün bunlara hiç gerek yoktu ki... Tanrı bunları yapmadan da bizi bağışlayamaz mı?” Hatta bir fabrika müdürü, “İşçilerim bir şey kırdıklarında, ben onları bağışlıyorum, oluyor bitiyor” demişti. Sonra da bana dönüp, “Ben bağışlayabiliyorsam, Tanrı haydi haydi bağışlar” diye ekledi. Oysa insanlar şunu fark edemiyorlar: Bağışlamanın olduğu yerde ödenecek bir ücret de vardır. Örneğin, diyelim ki kızım evde bir lamba kırdı. Ben de sevgi dolu, bağışlayıcı bir babayım. Kızımı kucağıma alıp, “Olur böyle şeyler, canım, seni bağışlıyorum” diyorum. Diyeceksiniz ki, “Tanrı da böyle yapsın!” Peki ama, kızımın kırdığı lambanın ücretini kim ödeyecek? Her zaman için

bağışlama karşılığında ödenen bir bedel vardır. Biri gelip herkesin içinde size hakaret etti. Siz de onu kibar bir şekilde bağışladınız. Ancak, hakaretin bedelini kim ödeyecek? Siz...

İşte Tanrı'nın yaptığı da budur. Tanrı, "Seni bağışlıyorum" demiş, bedelini de çarmıhta kendisi ödemiştir.

boş sayfa

11

İSA YAŞAMIMI DEĞİŞTİRDİ

İsa Mesih yaşıyor. Şu anda yaşıyor olmam ve çalışabilmem İsa Mesih'in ölümden dirilmesinin kanıtıdır.

Thomas Aquinas, "Her can mutluluğa ve yaşamın anlamına susamıştır" demiştir. Gençliğimde mutlu olmak istiyordum. Elbette bunda bir yanlışlık yoktur. Tüm dünyanın en mutlu insanlarından biri olmak istiyordum. "Ben kimim?", "Neden dünyaya geldim?", "Nereye gidiyorum?" gibi sorulara yanıt arıyordum.

Ama hepsinden çok özgürlüğün peşindeydim. Tüm dünyanın en özgür insanlarından biri olmak istiyordum. Öz-gürlük bence insanın istediği yere gidebilmesi ya da iste-diğini yapabilmesi değildi. Çünkü zaten bunları yapabilen çok kişi var. Bence özgürlük, "Yapman gereken şeyi yapabilececek güce sahip olmaktır." Çoğu insan ne yapması gerektiğini biliyor, ancak yeterli güce sahip değil. Zincirlenmiş durumda.

Bu yüzden yanıt aramaya başladım. Hemen herkesin yaşamında az ya da çok dinle ilgili bir şeyler olduğunu gördüm ve ben de kalkıp bir kiliseye gittim. Ama gittiğim yanlış bir kiliseydi. Belki bazılarınız ne demek istediğimi anlamıştır: İçerde, dışarda olduğumdan daha kötü hissediyor-dum. Sabah gittim, öğlen gittim ve akşam gittim.

Ben her zaman çok pratik bir insanımdır. Eğer bir Şey işe yaramazsa, onu kaldırıp atarım. Dini kaldırıp bir kenara attım. Dinin bana tek verdiği, kilisede sunuya koyduğum 25 sent ve dondurma için aldığım 35 sentti. Aslına bakarsanız, ‘din’in başka insanlara verdiği pek farklı bir Şey de yoktu.

Daha sonra, “Belki de yanıt mevkiidir” diye dűŐündüm. Önder olmak, bir amaç peŐinde koŐmak, kendinizi buna adamak ve tanınmak belki de içimdeki boŐluđu doldurabilirdi. Gittiđim ilk üniversitede sınıf baŐkanlıđına aday oldum ve kazandım. Kampüste herkes tarafından tanınmak, kararlar vermek, üniversitenin ve öğrencilerin parasını harcamak çok hoŐtu. Ama sonunda yorulduğum ve sıkıldım. Pazartesi sabahları, baŐımda geceden kalan bir ağrıyla kaldırdım, küfür ederek önümdeki beŐ günü göğüslemeye giriŐirdim. Kendimi mutluluğa yakın hissetiğim üç gün vardı: Cuma, Cumartesi ve Pazar. Sonra o berbat koŐturmaca yeniden baŐlandı.

Ah, insanları üniversitede nasıl da aldatmıŐtıđım. Beni, gördükleri en mutlu ve neŐeli; yaşamın etini yiyip kemiğini savuran, vur patlasın al oynasın diyerek günlerini geçiren, gamsız bir kişi sanırlardı. Öğrencilerin parasıyla herkesten çok sayıda parti verir, çılgınca eğlenirdik. Ancak insanlar benim mutluluğumun diğer çoğu insanınki gibi sabun köpüğu olduğunu fark etmediler. Oysa mutluluğum koşullara bağlıydı. Eğer işler iyiyse, ben de iyiydim; kesatsa, ben de öyleydim...

Okyanusta küçük bir tekne gibiydim; dalgalarla ve koŐullarla sallanıyor, itilip sürükleniyordum. İncil’de bu tür yaşamı simgeleyen bir terim var: Cehennem. Ancak benimkinden başka türlü yaşayan insanlara rastlamamıŐtıđım. Kimse bana farklı bir yaşam olduğunu anlatmamıŐ ve bu

yaşamı sürececek güç vermemiştir. Ne yapmam gerektiğini çok kişi bana söyleyebiliyor, ancak yapacak gücü veremiyordu. Ümitsizliğe kapılmışım.

Bu ülkenin üniversitelerinde ve kolejlerinde yaşamın anlamını, gerçeğini ve amacını bulma konusunda daha içtenlikle çaba gösteren birkaç kişi vardı. Ama ben henüz bunu bulmamıştım. Üniversitenin içinde ve çevresinde küçük bir insan grubu vardı. Bunlar sekiz öğrenci ve iki fakülte üyesiydi; yaşamlarında farklı bir şeyler vardı. Neden yaşadıklarını, neye inandıklarını bilen insanlar görüntüsü veri-yorlardı. Bu tür insanlarla beraber olmaktan her zaman hoşlanmışımdır. Ortak noktalarımız olup olmadığına pek aldırmış etmem. Bu yüzden bazen bazı imanlıları köklü ön-derlere tercih ederim. Tanıştığım imanlıların bazıları o denli yüzeysel ki, yalnızca imanlı maskesi taşıyıp taşımadıklarını merak ediyorum. Ancak demin sözünü ettiğim bu küçük grup nereye gittiklerini iyi biliyorlardı. Özellikle üniversite öğrencileri arasında bunu bulmak çok zordur.

Bu insanlar yalnızca sevgiden söz etmekle kalmıyor, sevgiyi yaşıyorlardı. Üniversite yaşamının zorluklarına aldırış etmiyorlardı. Gerçekten mutluydular, üstelik mutlulukları benimki gibi koşullara bağlı değildi. Sanki bitmek bilmeyen içsel bir sevinç kaynakları vardı. Evet, son derece mutluydular. Onlarda bende olmayan bir şey vardı.

Sıradan bir öğrenci olduğumdan, başkasının sahip olduğunu ben de elde etmek isterdim. Bu yüzden üniversitelerde okuyanlar bisikletlerini zincirlerle sınıksız kilitlerler. Eğer çoğu kişinin iddia ettiği gibi çağın sorunlarına yanıt eği-timse, üniversitelerin en erdemli insanların barındığı yerler olması

gerekir. Oysa hiç de öyle değildirler. Neyse, ben de-ğişik bulduğum bu insanlarla arkadaş olmaya karar verdim.

Bu karardan iki hafta sonra, öğrenci birliğinde bir masanın çevresinde oturuyorduk. Konu Tanrı'nın çevresinde dönmeye başladı. Güvensiz bir kişiyse ve konuşma Tanrı'ya dönmüşse, hemen cephe alırsınız. Bilirsiniz, hemen her toplulukta büyük çeneler vardır. Hani her şeyle dalga geçen ve her konuya bir etiket yapıştırmaya bayılanlar: "Ha ha ha! Hıristiyanlık mı? Bu, ilkel saftoronlar için! Bilimselliği yok!"

Böyle insanların hedefi olmamak için fazla ilgilenmiyormuş gibi göründüm. İskemleme yaslanarak karşımdaki öğrencilerden birine baktım ve sormaya başladım: "Söyle-yin, yaşamlarınızı ne değiştirdi? Neden diğer öğrenciler, ön-derler ve profesörler gibi yaşamıyorsunuz?"

Genç kadın hiç gülümsemeden gözlerime baktı ve üniversite çevresinde aşağılanacak bir neden söyledi: "İsa Mesih." Hemen "Allah aşkına!" dedim, "bana bu safsatayı yutturmaya çalışmayın. Yeterince din masalı dinledim. Kiliseye gidip İncil falan dinledim. Bana dinden bahsetmeyin." Genç kadının yanıtı hemen geldi, "Bayım, din demedim. İsa Mesih dedim." Daha önce hiç dikkat etmediğim bir şeyi ortaya koyuyordu. Mesih inancı (Hıristiyanlık) din değildir. Din, insanların iyi işler yaparak Tanrı'ya ulaşmaya çalışması demektir. Oysa Mesih inancı, İsa Mesih aracılığıyla Tanrı'nın insanlara ulaşması demektir.

Herhalde Mesih inancıyla ilgili en yanlış düşüncelere sahip olan kimseler üniversitelerde bulunur. Yakın zamanda bir öğretim üyesi, "Kiliseye giden herkes Hıristiyan olur" gibi şeyler söylüyordu. Kendisine sordum: "Garaja girmekle araba

mı oluyorsunuz?” Gerçekten de arada hiçbir bağlantı yoktur. İmanlı (Hıristiyan) Mesih’e iman eden kişidir.

İşte tanıştığım bu yeni arkadaşlar İsa Mesih’in Tanrı’nın Oğlu olduğunu; insan bedeni aldığını, dünyaya gelip insanların arasında yaşadığını, insanlığın günahları uğruna çarmıhta öldüğünü, gömüldüğünü, üç gün sonra ölümden dirildiğini ve yirminci yüzyılda yaşayan bir kişinin yaşamını değiştirebileceğini söylediler.

Bütün bunların palavra olduğunu düşünüyordum. Çoğu imanlının yürüyen budalalar olduğuna emindim. Çünkü bazılarıyla tanışmıştım.

Ama bu kişiler bana defalarca meydan okudular. Sonunda onların tartışma önerisini kabul ettim, ama bunu gururdan yaptım. Onların iddialarını çürütmeyi planlıyordum. Ne var ki, gerçeklerin bulunduğunu bilmiyordum. İnsanın oturup da değerlendirebileceği kanıtlar olduğunu hayal edemezdim.

Sonunda, İsa’nın iddia ettiği kişi olduğunu düşünmeye başladım. Aslında yazdığım ilk iki kitapta Mesih inancını çürütmek amacını güdüyordum. Ama bunu yapamadığımı görünce iman etmeye karar verdim. Son 13 yılımı İsa Mesih’e iman etmenin akılcı temellere dayandığını kanıtlayan belgeleri toplamakla geçirdim.

Ne var ki, o zamanlar bazı sorunlar vardı. Aklım Mesih inancının doğru olduğunu söylüyor. Ancak iradem beni baş-ka bir yöne çekiyordu. Mesih’e iman etmekle benliğimden tamamen vazgeçeceğimi düşünüyordum. Her türlü eğlen-ceyi, yaşama renk katan her türlü etkinliği bırakmak zorunda kalacağımı sanıyordum. İsa, İncil’de şöyle diyordu: “İşte

kapıda durmuş, kapıyı çalıyorum. Eğer biri sesimi işitir ve kapıyı açarsa, onun yanına gireceğim, ben onunla ve o da benimle, birlikte yemek yiyeceğiz” (İncil , Esinleme 3:20).

İmanlı arkadaşlarımla ne zaman birlikte olsam, içimde bir çelişki başlıyordu. En mutsuz olduğunuz zamanlarda mutlu insanlarla birlikte olursanız bunun ne rahatsız edici bir deneyim olduğunu anlarsınız. Artık bu çelişki öyle bir hal almıştı ki, geceleri yatağa girdiğimde sabahlara kadar uyuyamıyordum. Sonunda bir karar vermem gerekiyordu, yoksa aklımı kaçıracaktım.

1959 yılında, Aralık 19’unda, üniversitede ikinci yıl-
lımdayken iman ettim.

O gece dua ettim ve sonucunda yaşamım değişti. Ölüm-
den dirilmiş olan, yaşayan Mesih’le ilişki kurmak için dua
ettim ve o zamandan beri, Mesih yaşamımdaki çok şeyi de-
ğiştirdi.

İlk önce, “Rab İsa, çarmıhta benim uğruma öldüğün için
teşekkür ederim” dedim. İkinci olarak, “Yaşamımda seni
hoşnut etmeyen şeyler için özür diliyorum, beni bağışlayıp
aklamamı istiyorum” dedim. (İncil, “Suçların kan kırmızı ol-
sa da, kar gibi beyaz olacaktır” diyor). Üçüncü olarak da şöyle
dedim: “Şimdi tek bildiğim şekilde yaşamımın ve yüreğimin
kapısını sana açıyor, Rab’bim ve Kurtarıcım olarak sana iman
ediyorum. Yaşamımın denetimini sen al. Beni içten dışa doğru
değiştir. Beni olmamı istediğin gibi yap.” En sonunda,
“Yaşamıma iman yoluyla geldiğin için sana teşekkür ederim”
diyerek sözlerimi bitirdim. İmanım cahillik üzerine değil,
tarihsel kanıtlara ve Tanrı Sözü’ne dayalıydı.

Ne var ki, dua ettikten sonra hiçbir şey olmadı. Oysa ben şimşekler ve gök gürültüleri bekliyordum. Acaba İsa gerçekten yaşamıma geldi mi diye düşünmeye başladım.

Ancak size şunu söyleyeyim: Dua ettikten altı ay ile bir buçuk yıllık süre içinde yaşamım değişti. Üniversitede tarih bölümü başkanıyla bir konuşma yapıyordum. Ona yaşa-mımın değiştiğini anlatırken sözümü keserek, “Oğlum” dedi, “Tanrı’nın yirminci yüzyılda gerçekten yaşamları değiştirdiğini mi söylemek istiyorsun? Söyle bakalım yaşamının hangi alanlarını değiştirdi?” Kırk beş dakika kadar beni din-ledikten sonra, “Tamam, bu kadar yeter!” diye konuyu kapattı.

Ona anlattığım alanlardan biri rahatsızlığımıydı. Kendimi daima bir şeylerle meşgul olmak zorunda hissediyordum. Örneğin; fakülte kampüsünde yürürken bile kafamın içi çelişkilerle, çatışkılarla, yapmam gereken bir sürü şeyle dolu bir kazan gibiydi. Oturup derslerimle ilgilenmeye çalışır, yapamazdım. Ama Mesih’e iman etmeye karar verdikten sonra birkaç ay içinde aklımı bir tür esenlik kapladı. İsa’ya iman ettikten sonra hiç sorunum olmadı demek istemiyorum, ama o sıkıntılarla mücadele edecek gücü buldum. Ve bu gücü dünyadaki hiçbir şeyle değişmem.

Yaşamımda değişen başka bir alan da öfkem oldu. Biri bana yan bakmaya görsün, hemen küplere binerdim. Üniversitenin ilk yılında bir adamı öldürmeye çalışırken aldığım yaraların izlerini hâlâ üzerimde taşıyorum, öfke öyle güçlü bir parçam olmuştu ki, onunla savaşacak gücü bulamıyordum. Oysa Mesih’i yaşamıma kabul ettiğimden beri, on dört yılda yalnızca bir kez kendimi kaybedecek kadar öfkelen-dim.

Yaşamımda gurur duymadığım başka bir alan daha vardı. Ancak bundan söz etmek istiyorum. Çünkü bunu de-ğiştirecek bir tek kaynak olduğuna inanıyorum. O da ölüm-den dirilmiş olan ve yaşayan İsa Mesih'tir. Yaşamımın bu alanı nefretti. Nefretin kölesiydim. İnsanlara gıcık oluyor ve kin besliyordum. Ama aslında ben de herkes gibi güven-sizdim. Ne zaman kendimden farklı biriyle tanışsam, ken-dimi tehdit edilmiş hissediyordum.

Ama dünyada herkesten çok nefret ettiğim bir kişi vardı. O da babamdı. Ondan iliklerime kadar nefret ediyordum. Babam kasabanın alkoliğiydi. Eğer küçük bir kasabada yaşıyorsanız ve babanız ayyaşlığıyla ün salmışsa ne demek istediğimi anlarsınız. Herkes onu tanıyordu. Arkadaşlarım okuluma gelirler, babamın çıkardığı rezaletlerle alay ederlerdi. Bunun beni rahatsız ettiğini düşünmezlerdi. Ben de diğer insanlar gibi dıştan gülüyor, ama içten kan ağlıyordum. Eve döndüğüm zamanlarda annemi öyle kötü dövülmüş bir şekilde bulurdum ki, yerden kalkacak durumda bile olmazdı. Arkadaşlarım eve geldiğinde, babamı dışarı çıkarıp ahıra kilitler, ahırın kapısına arabayı park ederdim. Arkadaşlarıma da babamın evde olmadığını söylerdim. Babamdan herkesten çok nefret ediyordum.

Mesih'e iman ettikten belki de beş ay kadar sonra Tanrı'dan İsa Mesih aracılığıyla gelen bir sevgi yaşamıma öyle bir şekilde girdi ki, bütün nefretimi söküp aldı. Artık babamın gözlerine bakıp, "Babacığım, seni seviyorum" diyebiliyordum. Bu sevgiyi gerçekten yaşıyordum. Üstelik bunu yaptığım şeylerle ortaya koyunca, babam büsbütün sarsıldı.

Özel bir üniversiteye transfer olduktan sonra ciddi bir trafik kazası geçirdim. Boynum özel bakım altındaydı, eve

getirildim. Babamın odaya gelişini hiç unutamayacağım. Bana, “Oğlum, benim gibi bir babayı nasıl sevebiliyorsun?” diye sordu. Onunla İsa Mesih’i paylaştım. “Baba, Mesih’in yaşamıma gelmesine izin verdim” dedim. Bunu tam olarak açıklayamıyorum, ama O’ndan aldığım güçle, yalnızca seni değil, diğer insanları sevip kabul edebiliyorum” dedim.

Kırk beş dakika sonra yaşamımın en heyecanlı anlarından biri gerçekleşti. Ailemden biri, beni çok iyi tanıyan bir kişi, babam, gözlerime bakarak, “Oğlum, Tanrı bunu senin yaşantında yapabiliyorsa, ben de O’na aynı fırsatı tanımak istiyorum” dedi. Ardından benimle birlikte dua etti ve Mesih’e iman etti.

Değişikliklerin gelmesi genellikle günler, haftalar hatta yıllar alır. Daha önce de söylediğim gibi benim yaşamım altı ay ile bir buçuk yıl içinde değişmişti. Oysa babamın yaşamı hemen o anda gözlerimin önünde değişiverdi. Sanki biri elini uzatıp lambayı yakıvermişti. Ne daha önce ne de sonra böyle çabuk bir değişim görmedim. Babam o andan sonra içkiye yalnızca bir kez elini sürdü. Evet, bir kez daha İsa Mesih’in yaşamları değiştirdiğine tanık oldum.

Mesih inancıyla alay edebilirsiniz, dalga geçip aşağılayabilirsiniz. Ama gerçekten insanların yaşamlarını değiştiriyor. Mesih’e iman ederseniz, tavırlarınızı ve hareketlerinizi gözleyin. Çünkü Mesih yaşamımızı değiştirmeye başlayacaktır.

Ne var ki Mesih inancı başkalarına zorla kabul ettirebileceğiniz bir şey değildir. Sizin yaşamınız yalnızca size aittir. Başka bir deyişle her koyun kendi bacağından asılır. Sizinle tek paylaşabileceğim, kendi öğrendiklerimdir. Bun-dan sonrası size aittir. Kararı vermek size bağlıdır.

Belki de benim duam size yardımcı olabilir:

“Rab İsa, sana ihtiyacım var. Çarmıhta benim uğruma öldüğün için teşekkür ederim. Beni bağışla ve akla. Şu anda Sana, Rabbim ve Kurtarıcım olarak iman ediyorum. Beni olmamı istediğin gibi bir kişi yap. İsa Mesih’in adında. Amin.”